

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 2/2017
Prezydium Polskiej Komisji Akredytacyjnej
z dnia 12 stycznia 2017 r.

RAPORT Z WIZYTACJI
(profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 6 -7 listopada 2017 r. na kierunku
„filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie” prowadzonym
na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego

Warszawa, 2017

Spis treści

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu	4
1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej.....	4
1.2. Informacja o procesie oceny	4
2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku	6
3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej	7
4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej.....	8
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni.....	8
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1	8
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	14
Dobre praktyki	15
Zalecenia	15
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	15
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2.....	15
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	23
Dobre praktyki	23
Zalecenia	23
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	24
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3.....	24
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	29
Dobre praktyki	31
Zalecenia	31
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	32
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4.....	32
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	33
Dobre praktyki	33
Zalecenia	34
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia.....	34
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5.....	34
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	36
Dobre praktyki	37
Zalecenia	37
Kryterium 6. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia	37

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6.....	37
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	38
Dobre praktyki	39
Zalecenia	39
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	39
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7.....	40
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	40
Dobre praktyki	41
Zalecenia	41
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	41
Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8.....	41
Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron.....	44
Dobre praktyki	45
Zalecenia	45
8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny.....	45
Załączniki:	46
Załącznik nr 1. Podstawa prawna oceny jakości kształcenia.....	46
Załącznik nr 2. Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego	47
Załącznik nr 3. Ocena wybranych prac etapowych i dyplomowych.....	49
Załącznik nr 4. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego).....	64
Załącznik nr 5. Wykaz nauczycieli akademickich, którzy nie mogą być zaliczeni do minimum kadrowego kierunku (spośród nauczycieli akademickich, którzy złożyli oświadczenie o wyrażeniu zgody na zaliczenie do minimum kadrowego).....	66
Załącznik nr 6. Wykaz modułów zajęć, których obsada zajęć jest nieprawidłowa	66
Załącznik nr 7. Informacja o hospitowanych zajęciach i ich ocena	67

1. Informacja o wizytacji i jej przebiegu

1.1. Skład zespołu oceniającego Polskiej Komisji Akredytacyjnej

Przewodniczący: dr hab. Bożena Stawoska – Jundziłł, członek PKA

członkowie:

1. prof. dr hab. Elżbieta Wesołowska, ekspert PKA
2. dr hab. Hubert Wolanin, ekspert PKA
3. mgr inż. Małgorzata Piechowicz, ekspert ds. postępowania oceniającego
4. Paweł Adamiec, ekspert ds. studenckich
5. Tomasz Tokarski, ekspert ds. studenckich (obserwator)

1.2. Informacja o procesie oceny

Ocena jakości kształcenia na kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* prowadzonym na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2016/2017. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Zespół Oceniający PKA zapoznał się z Raportem Samooceny przekazanym przez Władze Uczelni. Wizytacja rozpoczęła się od spotkania z Władzami Uczelni i Wydziału, dalszy przebieg wizytacji odbywał się zgodnie z ustalonym wcześniej harmonogramem. W trakcie wizytacji przeprowadzono spotkania z autorami raportu samooceny, osobami odpowiedzialnymi za współpracę międzynarodową oraz programy wymiany studenckiej, członkami zespołów zajmujących się zapewnianiem jakości kształcenia, pracownikami odpowiadającymi za praktyki studenckie, pracownikami odpowiedzialnymi za zasoby biblioteczne i pracę biblioteki, pracownikami Biura Karier, przedstawicielami Samorządu Studentów oraz Studenckich Kół Naukowych, studentami, nauczycielami akademickimi, a także pracownikami odpowiedzialnymi za pomoc studentom niepełnosprawnym.

Ponadto przeprowadzono hospitacje zajęć, dokonano oceny losowo wybranych prac etapowych i dyplomowych, a także przeglądu bazy dydaktycznej wykorzystywanej w procesie kształcenia. Przed zakończeniem wizytacji sformułowano wstępne uwagi i zalecenia, o których Przewodniczący Zespołu oraz współpracujący z nim eksperci poinformowali Władze Uczelni i Wydziału na spotkaniu podsumowującym.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

2. Podstawowe informacje o programie kształcenia na ocenianym kierunku

(jeśli kierunek jest prowadzony na różnych poziomach kształcenia, informacje należy przedstawić dla każdego poziomu kształcenia)

Nazwa kierunku studiów	Filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie
Poziom kształcenia	Studia I stopnia Studia II stopnia
Profil kształcenia	Ogólnoakademicki
Forma studiów	Stacjonarne
Nazwa obszaru kształcenia, do którego został przyporządkowany kierunek	Obszar nauk humanistycznych
Dziedziny nauki/sztuki oraz dyscypliny naukowe/artystyczne, do których odnoszą się efekty kształcenia na ocenianym kierunku	Dziedzina nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo i literaturoznawstwo
Liczba semestrów i liczba punktów ECTS przewidziana w planie studiów do uzyskania kwalifikacji odpowiadającej poziomowi kształcenia	Studia I stopnia: 180 pkt ECTS Studia II stopnia: 120 pkt ECTS
Specjalności realizowane w ramach kierunku studiów	Studia I stopnia: filologia klasyczna Studia II stopnia: filologia klasyczna (w tym dwie specjalizacje: * klasyczna i neolatynistyczna; * literatura i kultura renesansu
Tytuł zawodowy uzyskiwany przez absolwentów	Studia I stopnia: licencjat Studia II stopnia: magister
Liczba nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego	Studia I stopnia: 10 Studia II stopnia: 9
Liczba studentów kierunku	Studia I stopnia: 154 Studia II stopnia: 16
Liczba godzin zajęć wymagających bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i studentów na studiach stacjonarnych	Studia I stopnia: 2308 (dla grupy początkowej z Praktycznej nauki języka łacińskiego) 2248 (dla grupy zaawansowanej z Praktycznej nauki języka łacińskiego) Studia II stopnia: 920

3. Ogólna ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium	Ocena stopnia spełnienia kryterium¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa / Negatywna
Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni	wyróżniająca
Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	w pełni
Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia	w pełni
Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia	wyróżniająca
Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia	wyróżniająca
Kryterium 6. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia	wyróżniająca
Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	w pełni
Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia	w pełni

Kryterium 2

Jednostka w odpowiedzi na raport z wizytacji w którym ZO zalecił przeprowadzenie kontroli i weryfikacji sposobów formułowania w sylabusach zajęciowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy (pierwotnie w wielu przypadkach były one formułowane w kategoriach umiejętności) przedstawiła ZO sylabusy z poprawnie sformułowanymi efektami kształcenia. Przesłano przykładowy sylabus z przedmiotu *Gramatyka opisowa języka łacińskiego (Załącznik 1)* oraz wskazano link do elektronicznej wersji pozostałych, tegorocznych sylabusów zajęciowych (*Załącznik 2*).

W zaistniałej sytuacji po bardzo wysokiej ocenie programu kształcenia oraz możliwości osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia już na etapie przedstawienia Jednostce raportu z wizytacji, gdzie zespół ekspertów podkreślał nowatorską koncepcję kształcenia polegającą na połączeniu tradycyjnych studiów nad językami i kulturą klasyczną z wymaganiami współczesnego rynku pracy na studiach o profilu ogólnoakademickim ZO podniósł ocenę w kryterium 2, z oceny w pełni na ocenę wyróżniającą.

W **kryterium 7** odnoszącym się do oceny infrastruktury wykorzystywanej w procesie kształcenia ZO po odpowiedzi jednostki na przedstawiony raport dokonał zmiany oceny w kryterium, z oceny w pełni na ocenę wyróżniającą. Na zmianę stanowiska ekspertów miały wpływ następujące argumenty: jednostka przedstawiła specyfikację kosztów poniesionych przy

¹ W przypadku gdy oceny dla poszczególnych poziomów kształcenia różnią się, należy wpisać ocenę dla każdego poziomu odrębnie.

współfinansowaniu z władzami UW remontów infrastruktury dydaktycznej w ostatnich latach (w kwocie 300 000 zł) i uzasadniła podejmowane decyzje o priorytetach remontowych (w tym m.in. remontu biblioteki, pomieszczeń, którym groziło zamknięcie z powodu niespełnienia wymagań sanitarnych lub przeciwpożarowych). Kolejnym, ostatnim krokiem na drodze do modernizacji i likwidowania barier architektonicznych jest montaż windy oszacowanej na kwotę 700-800 000 zł. Wadze Wydziału Polonistyki po zakończonych remontach wystąpiły z wnioskiem do Rektora UW o montaż windy z zadeklarowaniem współfinansowania inwestycji.

Tabela 1

Kryterium	Ocena spełnienia kryterium¹ Wyróżniająca / W pełni / Zadowalająca/ Częściowa
Kryterium 2 Program Kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia	wyróżniająca
Kryterium 7 Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia	wyróżniająca

4. Szczegółowy opis spełnienia kryteriów oceny programowej

Kryterium 1. Koncepcja kształcenia i jej zgodność z misją oraz strategią uczelni

1.1. Koncepcja kształcenia

1.2. Badania naukowe w dziedzinie / dziedzinach nauki / sztuki związanej / związanych z kierunkiem studiów

1.3. Efekty kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 1

1.1.

Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku jest zgodna z misją i strategią Uniwersytetu Warszawskiego (uchwalonymi przez Senat UW odpowiednio 26. 09. 2001 r. i 17. 12. 2008 r.), a także z misją Wydziału Polonistyki UW oraz Średniookresową Strategią Wydziału Polonistyki UW na lata 2015 -2018 (przyjętymi uchwałą nr 433 Senatu UW z dnia 16. 12. 2015.).

Poprzez uwzględnianie w programie nauczania treści związanych z prowadzonymi przez nauczycieli badaniami oraz poprzez prowadzenie procesu dydaktycznego głównie w niewielkich grupach studenckich realizowane są te elementy misji Uczelni i Wydziału, które w przywołanych dokumentach przyjęły postać zapisów mówiących o jedności nauki i nauczania, jako o fundamencie działania Uniwersytetu oraz o rozwijaniu wrażliwości badawczej i doskonaleniu umiejętności warsztatowych studentów w bezpośrednim kontakcie z nauczycielami. Plany rozwoju koncepcji kształcenia, zakładające dalsze ścisłe wiązanie realizowanych w Jednostce badań z dydaktyką, zapewniają odpowiednie uwzględnienie w prowadzonym nauczaniu postępu w dyscyplinie naukowej, z której kierunek się wywodzi. Treści programowe, zakładające wykształcenie wysokich kompetencji językowych studentów w zakresie obu języków klasycznych w powiązaniu z wiedzą o dziedzictwie cywilizacyjnym i kulturowym antyku oraz jego recepcją w kulturze polskiej i europejskiej, uświadamiają nierozzerwalny związek kultury europejskiej ze śródziemnomorskimi źródłami jej systemu wartości i instytucji wpisując się w ten sposób w społeczną misję Uniwersytetu, której istotą – w myśl stosownych zapisów – jest oferowanie takiej wiedzy, która pozwala poznawać i rozumieć otaczający świat, zapewnia wysokie kwalifikacje zawodowe oraz przygotowuje do odpowiedzialnego pełnienia funkcji publicznych. Kształtowanie w ramach obywatelskiej misji Uniwersytetu respektu dla odmienności, poszanowania godności, umiejętności współpracy i wymiany poglądów zapewnione jest przez stworzenie możliwości odpowiedniego doboru przedmiotów kształcących w zakresie tzw. „kompetencji miękkich”, a także poprzez nadanie

wielu prowadzonym kursom formuły konwersacyjnej, ćwiczeniowej bądź seminaryjnej. Przekazywana studentom wiedza na temat roli dziedzictwa starożytnej Grecji i Rzymu w kształtowaniu kulturowego oblicza nowożytnej Europy i Polski odpowiada postulatowi kulturalnej misji Uniwersytetu, zakładającej syntezę wartości uniwersalnych i lokalnych oraz łączenie wiedzy o uniwersalnym znaczeniu z szacunkiem dla tożsamości historycznokulturowej regionów i państw.

Przyjęta na ocenianym kierunku koncepcja kształcenia odpowiada także strategii Uczelni i Wydziału. Wprowadzenie do programu nauczania obowiązkowych kursów literaturoznawstwa, metodologii badań literackich, językoznawstwa i filozofii oraz zobligowanie studentów do zaliczenia określonej liczby zajęć ogólnouniwersyteckich do wyboru, o szerokiej i zróżnicowanej tematyce, koreluje z ujętym w strategii Uczelni postulatem zapewnienia wszechstronnego, akademickiego wykształcenia, a nie tylko kierunkowego i specjalistycznego. Z drugiej strony, z uwagi na swą elitarność wynikającą ze specyfiki wiedzy i umiejętności specjalistycznych nabywanych przez studentów, kierunek odpowiada dążeniom Uniwersytetu do stworzenia szerokiej i bogatej oferty edukacyjnej oraz do umożliwienia studiowania zarówno na kierunkach cieszących się dużą popularnością wśród kandydatów, jak i na kierunkach unikatowych. Ważnym elementem strategii Uczelni jest również wzmocnienie praktycznych elementów nauczania, zapewniających lepsze przygotowanie absolwentów do przyszłego życia zawodowego; koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku zakłada możliwość odbycia praktyk studenckich w instytucjach kultury lub edukacji, a także obowiązkowe zajęcia z edycji, krytyki i redakcji tekstu oraz możliwość uzyskania kwalifikacji nauczycielskich, co otwiera absolwentom drogę do podjęcia pracy w wydawnictwach, bibliotekach, archiwach i innych instytucjach kultury, jak również do wkroczenia na ścieżkę kariery nauczycielskiej.

Umiędzynarodowienie procesu kształcenia znajduje swój wyraz głównie w realizacji części programu studiów przez studentów w uczelniach zagranicznych w ramach programu Erasmus Plus oraz umów bilateralnych zawartych przez Wydział Polonistyki UW z zagranicznymi uczelniami partnerskimi, a także poprzez udział studentów w wykładach gościnnych prowadzonych przez goszczących w jednostce uczonych zagranicznych. Jednostka deklaruje zawarcie 5 umów bilateralnych z uniwersytetami europejskimi w Niemczech, Francji i Włoszech w ramach programu Erasmus Plus oraz podpisanie 60 umów przez Wydział Filologiczny UW, z których korzystać mogą również studenci ocenianego kierunku. Od roku 2012 w ramach wszystkich tych umów wyjechało do ośrodków zagranicznych 9 studentów i doktorantów, natomiast wykłady gościnne wygłosiło 16 uczonych zagranicznych. Efektem

prowadzonego procesu umiędzynarodowienia jest niewątpliwie wzbogacanie wiedzy w treści merytoryczne, ale co nie jest bez znaczenia doskonalenie umiejętności językowych studentów, rozbudzanie ciekawości świata, a tym samym najlepsza rekomendacja dla programów wymiany.

Funkcjonujący w prowadzącej kierunek Jednostce system oceny i doskonalenia jakości kształcenia, a także system rekrutacji studentów i doboru kadry, odpowiadają strategii i polityce zapewnienia jakości Uczelni i Wydziału. Koncepcja kształcenia uwzględnia udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w kształtowaniu procesu edukacyjnego i planowaniu jego rozwoju. Znajduje to potwierdzenie w prowadzonych konsultacjach, które zaowocowały modyfikacją programów studiów przez wprowadzenie przedmiotów i treści sugerowanych przez pracodawców.

Na podkreślenie zasługuje dobrze zorganizowana strona internetowa, bardzo pomocna w uzyskiwaniu wszelkich informacji na temat ocenianego kierunku studiów. Na szczególną uwagę zasługuje szata graficzna strony internetowej przekazująca tradycyjne treści w nowoczesny sposób przekazu. Jednostka przywiązuje do formy przekazu i komunikacji duże znaczenie zarówno od strony treści, jak i formy estetycznej, co również widoczne jest w szacie graficznej materiałów promujących studia filologii klasycznej (np. plakatów, ulotek). Instytut posiada profesjonalny logotyp wraz z manuałem określającym sposoby jego wykorzystania. W mniejszym stopniu koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku uwzględnia wykorzystywanie zdalnych metod nauczania, które w myśl strategii Uczelni i Wydziału winny być rozwijane i wykorzystywane, jako element uzupełniający na studiach magisterskich i licencjackich, szczególnie przy nauczaniu języków obcych. Platforma wykorzystywana jest w sposób tradycyjny do komunikowania się pomiędzy kadrą dydaktyczną a studentami oraz za jej pośrednictwem udostępnia się materiały dydaktyczne niezbędne do prowadzenia zajęć. Jakość i forma przekazywanych materiałów w opinii studentów i ZO nie budzi zastrzeżeń.

Oryginalność i nowatorstwo koncepcji kształcenia na kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* UW polega na łączeniu tradycyjnej koncepcji kształcenia na kierunkach filologicznych opartych o zakres nauczania filologicznego w skład którego wchodzi treści z zakresu literaturoznawstwa i językoznawstwa wsparte szerokim kontekstem historyczno-kulturowym kręgu kultur śródziemnomorskich oraz recepcją ich w okresach późniejszych. Ten klasyczny kanon treści filologicznych połączono z formami zajęć o charakterze aktywizującym (jak ćwiczenia, konwersatoria, seminaria), odchodząc tym samym od tradycyjnego przekazu, jakim jest wykład uniwersytecki. Jednostka w swoim programie studiów postawiła na otwartość i interdyscyplinarność, co mocno akcentuje i to ją odróżnia od innych studiów nad

filologiami klasycznymi, na umiejętności praktyczne niezbędne absolwentom na dynamicznie rozwijającym się rynku pracy. Jednostka postawiła bardzo duży nacisk na rozwój 'kompetencji miękkich', których wprowadzenie do programu jest efektem szeroko prowadzonych konsultacji społecznych m.in. z interesariuszami zewnętrznymi, absolwentami kierunku i przede wszystkim przedstawicielami zatrudniającymi absolwentów po kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie*, jak instytucje kultury, jednostki badawcze, biblioteki, czy archiwa. Właśnie owo otwarcie się programowe na blok praktyczny jest czymś nowatorskim, jeśli chodzi o koncepcję studiów dla *filologii klasycznej*. Jednostce udało się w sposób harmonijny bez szkody dla fundamentu studiowanego kierunku z sukcesem wejść w XXI wiek, łącząc tradycję studiów nad językami i kulturą klasyczną ze współczesnymi wymaganiami rynku pracy, nie zapominając jednocześnie o wyposażeniu absolwentów w przydatne i poszukiwane umiejętności praktyczne przez współczesny rynek pracy. Za nowatorskie działania IFK należy również uznać obecność emerytowanych pracowników Instytutu z głosem doradczym w Radzie Naukowej IFK.

Spoiwem owej interdyscyplinarności jest bardzo dobre przygotowanie językowe absolwentów. Zaprezentowany program na kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* zapoczątkowuje zmiany wizerunkowe kierunku łącząc tradycyjny program nauczania języków klasycznych z oczekiwaniami i potrzebami współczesnego rynku pracy.

1.2.

Badania realizowane w jednostce prowadzone są w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, do którego kierunek został przyporządkowany, tj. w obszarze nauk humanistycznych, oraz w dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia, tj. w zakresie literaturoznawstwa i językoznawstwa. Tematyka badań obejmuje antyczną literaturę grecką i rzymską wszystkich okresów, literaturę bizantyńską, filozofię i kulturę antyczną, lingwistykę języków klasycznych, krytykę tekstów i edytorstwo naukowe, literaturę i kulturę renesansu i baroku, recepcję kultury antycznej w XIX i XX wieku, dydaktykę języków klasycznych oraz historię filologii klasycznej w Polsce.

W zakresie literatury greckiej i rzymskiej przedmiotem badań są poematy Homera, tragedie i komedie rzymskie, poezja hellenistyczna, traktaty i homilie Grzegorza z Nysy, poezja Katullusa; prowadzi się również studia nad takimi zagadnieniami jak transmisja tekstów Ajschylosa, Sofoklesa i Eurypidesa, kobieta jako postać literacka w rzymskiej poezji epickiej, inscenizacja sztuk Plauta i Terencjusza, kamienie szlachetne w łacińskich źródłach literackich, postać ojca w literaturze starożytnej Grecji i Rzymu. Z obszaru literatury bizantyńskiej

badaniami objęta jest wczesnochrześcijańska hagiografia, topika martyrologiczna w literaturze wczesnochrześcijańskiej oraz hymnografia bizantyjska Romana Melodosa. Prace z zakresu lingwistyki języków klasycznych koncentrują się na strukturze składniowej i semantyce języków klasycznych, a także na teorii i praktyce przekładu w łacińskim obszarze językowym.

Filozofia i kultura antyczna reprezentowana jest przez studia nad takimi zagadnieniami jak sofistyka grecka, filozofia neoplatońska, antyczna myśl społeczno-polityczna (a współczesna filozofia polityki), retoryka w praktyce życia publicznego od starożytności do czasów współczesnych, widowiska w starożytnym Rzymie, pojęcie wolności w demokracji ateńskiej. Z kolei recepcji kultury antycznej poświęcone zostały studia nad literaturą antyczną i językami starożytnymi w kulturze nowożytnej, tradycją antyczną w literaturze polskiej na tle europejskim, recepcją filozofii antycznej w filozofii XIX w. i najnowszej, a także nad komedią antyczną i jej recepcją w epokach późniejszych.

Badania nad literaturą i kulturą renesansu i baroku dotyczą epigrafiki staropolskiej, staropolskiego dramatu religijnego, łacińskojęzycznej literatury humanizmu europejskiego, łacińskiej literatury polskiego baroku oraz łacińskiej twórczości Biernata z Lublina. Prace z zakresu krytyki tekstów i edytorstwa naukowego reprezentują opracowania, których tematem jest edytorstwo tekstów nowołacińskich, jak również edycje dzieł łacińskich Jana Kochanowskiego, poematu „Szachy” Marka Hieronima Vidy oraz traktatu Flavia Bionda „De Roma instaurata” i Wawrzyńca Korwina „Dialogus de mentis saluberrima persuasione”.

Przedmiotem badań prowadzonych w Jednostce jest także nowoczesna dydaktyka akademicka języków klasycznych i nauczanie łaciny, jako przedmiotu szkolnego, a także dzieje filologii klasycznej na Uniwersytecie Warszawskim oraz polskie przekłady literatury antycznej w XIX w.

Zróżnicowany charakter i bogata problematyka podejmowanych prac naukowych zapewnia studentom dostęp do aktualnej wiedzy z różnych obszarów objętych programem i treściami nauczania. Umożliwia również osiągnięcie przez studentów wszystkich efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku, w tym także efektów w zakresie pogłębionej wiedzy oraz umiejętności niezbędnych do prowadzenia badań. Wpływ prowadzonych w Jednostce badań na koncepcję kształcenia i realizowany w Jednostce program studiów przejawia się przede wszystkim w tym, iż oprócz pogłębionej wiedzy z zakresu starożytności grecko-rzymskiej i praktycznego opanowania obu języków klasycznych oferuje wszystkim studentom studiów I stopnia uzyskanie wiedzy i umiejętności związanych z edycją, krytyką i redakcją tekstu, a studentom studiów II stopnia możliwość wyboru specjalizacji neolatynistycznej (obok klasycznej), przewidującej blok zajęć poświęconych literaturze nowołacińskiej, kulturze

renesansu i baroku oraz technice przekładu tekstów neolacińskich. Problematyka i wyniki prowadzonych w Jednostce badań znajdują swoje odzwierciedlenie w programie i procesie kształcenia również poprzez to, iż stają się one tematem seminariów dyplomowych, oferowanych przez Jednostkę kursów do wyboru (np. klasyczna filozofia polityki, retoryka i demokracja, geneza hymnografii bizantyjskiej) oraz innych zajęć, których charakter i zakres treściowy na to pozwala (np. metryka starożytna, translatorium neolatynistyczne, stylistyka łacińska, edycja i krytyka tekstu).

1.3.

Efekty kształcenia sformułowane dla ocenianego kierunku i modułów zajęć składających się na program studiów dobrze opisują poziom i profil kwalifikacji, do której prowadzi program studiów. Ich zakres odnosi się do obszaru wiedzy, dziedziny nauki i dyscyplin naukowych, które są podstawą koncepcji kształcenia na kierunku. Efekty kształcenia określone dla ocenianego kierunku stanowią rozwinięcie i uszczegółowienie efektów kształcenia określonych dla obszaru kształcenia, poziomu i profilu ogólnoakademickiego, do którego kierunku został przyporządkowany, a szczegółowe efekty kształcenia, przypisane modułom zajęć tworzącym program studiów, stanowią odpowiadające specyfice tych modułów konkretyzacje efektów określonych dla kierunku. W zbiorze efektów kształcenia, określonych dla kierunku i poszczególnych modułów zajęć, efekty odnoszące się do wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji niezbędnych dla prowadzenia badań uwzględnione zostały w zakresie i stopniu odpowiednim dla specyfiki i poziomu studiów realizowanych na ocenianym kierunku.

Generalnie efekty kształcenia określone zostały w sposób umożliwiający ich osiągnięcie przez studentów oraz pozwalający na sprawdzenie stopnia ich osiągnięcia. Sformułowane też zostały w sposób jasny i zrozumiały, co potwierdzone zostało przez studentów obecnych podczas ich spotkania z przedstawicielami ZO. Korekty wymagają jednak efekty kształcenia przypisane modułom zajęć, tak, aby ujednolicić i dostosować sposób ich werbalizacji do wymogów kategorii, do których zostały przypisane. W wielu bowiem przypadkach efekty kształcenia przyporządkowane wiedzy ujęte zostały raczej w kategoriach umiejętności, np. student „posługuje się leksyką języka łacińskiego w stopniu podstawowym” (gramatyka opisowa języka łacińskiego).

Plan nauczania przewiduje kształcenie w zakresie jednego języka obcego nowożytnego wyłącznie w ramach studiów I stopnia. W tym względzie również określone zostały efekty kształcenia oraz określono stopień znajomości języka na poziomie B2, a na studiach II stopnia (lektorat nie jest obowiązkowy) na poziomie B2+. Określone również zostały efekty

kształcenia dla praktyk studenckich odbywanych w trakcie studiów I stopnia. Efekty te w znacznym stopniu wykraczają jednak poza efekty kształcenia określone dla kierunku. Do roku 2016/2017 praktyki, o których mowa, były obowiązkowe dla wszystkich studentów, natomiast od roku 2017/2018 mają one status fakultatywny. Przypisano im wartość 4 pkt. ECTS i umieszczono w bloku obowiązkowych przedmiotów do wyboru oferowanych przez Jednostkę, z których student ma obowiązek uzyskać w sumie 10 pkt. ECTS w toku całych studiów licencjackich. W związku z tym zauważalna jest też znaczna rozbieżność pomiędzy charakterem efektów kształcenia określonych dla praktyk i dla pozostałych przedmiotów tego bloku, i tym samym między charakterem efektów kształcenia uzyskiwanych przez studentów wybierających praktyki i przez studentów niewyberających praktyk w ramach tego bloku.

Jednostka po rozmowach prowadzonych z ZO w trakcie wizytacji przedstawiła ekspertom PKA program naprawczy (jeszcze przed otrzymaniem raportu z wizytacji) mający znamiona pro jakościowe m.in. przez powtórne włączenie praktyk do programu studiów, jako praktyk obowiązkowych dla wszystkich studentów (tak jak było do roku akademickiego 2016/2017). Tym samym Jednostka dokonała korekty programu studiów, który został pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Dydaktyczną Rady Wydziału oraz został zatwierdzony Uchwałą Nr 182 Rady Wydziału Polonistycznego UW z dnia 12.12.2017 r. ws korekty programów studiów na kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* (wraz z załącznikami).

Jest to działanie doskonalące program studiów na poziomie studiów licencjackich (III rok), który będzie obowiązywać już od najbliższego roku akademickiego. Praktyki zawodowe nie są obligatoryjnie wymagane na profilu ogólnoakademickim, jednak zdaniem władz Jednostki, interesariuszy zewnętrznych, studentów i absolwentów uznano, że praktyki zawodowe (wymiar 40 h) mają ogromne znaczenie dla doskonalenia i nabycia umiejętności praktycznych ułatwiających w przyszłości absolwentom poruszanie się po rynku pracy, a pracodawcom zapewnia wszechstronnie wykształconego absolwenta. Jednostka przedstawiła nowy sylabus praktyk wraz z ich programem oraz opracowane wzorce formularzy oceny praktyk ze strony zewnętrznych opiekunów praktyk, jak i formularz samooceny ze strony praktykanta. Tak zmodyfikowany program studiów likwiduje wspomnianą powyżej rozbieżność pomiędzy charakterem efektów kształcenia określonych dla praktyk i dla pozostałych przedmiotów tego bloku.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Pozytywna ocena koncepcji kształcenia wynika z tego, iż jest zgodna z misją i strategią rozwoju Uczelni oraz Wydziału, ma silne oparcie w tradycji prowadzenia studiów

filologicznych w Jednostce, a jednocześnie stwarza warunki do możliwie szerokiego i wielostronnego uwzględnienia w procesie kształcenia postępu w dyscyplinach nauki, z których się kierunek wywodzi, czemu sprzyjają prowadzone w Jednostce na wysokim poziomie badania w dziedzinie nauki, do której odnoszą się efekty kształcenia. Do mocnych stron ocenianej koncepcji kształcenia należy także bogata oferta modułów do wyboru w programie studiów, zindywidualizowany kontakt kadry ze studentami oraz otwartość na postulaty zgłaszane przez studentów i interesariuszy zewnętrznych. Wśród słabszych stron wskazać można pierwotne uchybienia formalno-prawne w realizacji specjalizacji nauczycielskiej oraz praktyk. Należy podkreślić, iż Jednostka bardzo szybko podjęła działania naprawcze i przedstawiła ZO korekty do programu studiów na kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* na studiach I stopnia (w zakresie praktyki) i II stopnia (w zakresie realizacji specjalności nauczycielskiej).

Dobre praktyki

1. Niewątpliwie, jako atut i dobrą praktykę należy uznać silnie zindywidualizowany kontakt kadry ze studentami (mistrz – uczeń) oraz niebywałą otwartość na postulaty zgłaszane przez studentów i interesariuszy zewnętrznych, którzy tym samym stają się współtwórcami programu studiów.
2. Łączenie tradycyjnych studiów nad językami i kulturą klasyczną ze współczesnymi wymaganiami rynku pracy przez otwarcie programowe kierunku na blok praktyczny, co w przypadku kierunku o profilu ogólnoakademickim należy postrzegać, jako nowatorską koncepcję kształcenia ułatwiającą studentom wejście na rynek pracy.
3. Przywiązywanie dużej wagi do sposobu komunikacji w treści, jak i w formie estetycznej łącząc umiejętność przekazu tradycyjnych treści w nowoczesny sposób przekazu (profesjonalny logotyp z manuałem określającym sposoby jego wykorzystania) .

Zalecenia

1. Należy rozważyć wprowadzenie większego wykorzystania zdalnych metod kształcenia.

Kryterium 2. Program kształcenia oraz możliwość osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia

- 2.1. Program i plan studiów - dobór treści i metod kształcenia
- 2.2. Skuteczność osiągania zakładanych efektów kształcenia

2.3.Rekrutacja kandydatów, zaliczanie etapów studiów, dyplomowanie, uznawanie efektów kształcenia oraz potwierdzanie efektów uczenia się

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 2

2.1.

Na poziomie studiów I stopnia program nie przewiduje opcji specjalizacyjnych, natomiast na poziomie studiów II stopnia studenci wybierają pomiędzy specjalizacją klasyczną a specjalizacją neolatynistyczną.

Program studiów I stopnia obejmuje ok. 1800 - 1860 godzin (150 pkt. ECTS) kursów obligatoryjnych oraz min. 350 godz. (30 pkt. ECTS) zajęć w ramach obowiązkowych przedmiotów do wyboru, na które składają się przedmioty ogólnouniwersyteckie spoza kierunku studiów (min. 90 godz., 9 pkt. ECTS), przedmioty z obszaru nauk społecznych (min. 50 godz., 5 pkt. ECTS), kursy fakultatywne oferowane przez jednostkę (min. 100 godz., 10 pkt. ECTS, w tym mogą być praktyki studenckie – 40 godz., 4 pkt. ECTS), lektorat języka nowożytnego z egzaminem certyfikacyjnym (120 godz., 4 + 2 pkt. ECTS), wychowanie fizyczne (90 godz.). Wyborowi podlegają również seminaria licencjackie (60 godz., 24 pkt.). Można zatem uznać, iż struktura programu zapewnia studentowi wystarczającą swobodę dla indywidualizacji jego ścieżki edukacyjnej.

W obrębie modułów obligatoryjnych dobrze ustalone zostały proporcje między treściami związanymi z nauczaniem obu języków klasycznych, które umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych kompetencji językowych, treściami o charakterze literacko-kulturowym, które dają studentom orientację w dziejach i dorobku cywilizacyjnym starożytnej Grecji i Rzymu i treściami pozwalającymi im uzyskać dodatkowe kompetencje zawodowe (edytorstwo, krytyka i redakcja tekstu). Wymiar czasu przeznaczony na realizację poszczególnych modułów zajęciowych, przewaga form ćwiczeniowych, konwersatoryjnych i seminaryjnych nad wykładowymi (w proporcji 70% do 30% wymiaru czasowego zajęć obowiązkowych; forma zajęć do wyboru nie jest zdeterminowana), w połączeniu z niewielką liczebnością grup studenckich, zapewniają możliwość realizacji przyjętych treści i osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Program studiów II stopnia zakłada realizację przedmiotów obowiązkowych dla wszystkich studentów kierunku w wymiarze 460 godz. (48 pkt. ECTS) oraz modułów specjalizacyjnych (klasycznego lub neolatynistycznego) w wymiarze 340 godz. (59 pkt. ECTS). Ponadto program nakłada na wszystkich studentów obowiązek uzyskania 13 pkt. ECTS za zajęcia obowiązkowe do wyboru, w tym min. 6 pkt. ECTS za zajęcia ogólnouniwersyteckie spoza kierunku, 5 pkt. ECTS za zajęcia z obszaru nauk społecznych i 2 pkt. ECTS za zajęcia fakultatywne oferowane

przez jednostkę. Oferowana jest także możliwość uzyskania przez studentów uprawnień nauczycielskich i odbycia wymaganej praktyki

Zainteresowanie studentów IFK specjalnością nauczycielską w ostatnich latach znacząco słabnie i dotyczy 1-2 osób w ciągu roku akademickiego. Jednostka ze swojej strony zapewnia realizację treści z zakresu metodyki nauczania języków klasycznych, a pozostałą część treści obowiązującego standardu kształcenia nauczycieli (w myśl *Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. ws standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela*) realizowana jest przez Studium Kształcenia Nauczycieli UW a nad całością czuwa Pełnomocnik Rektora ds. Kształcenia Nauczycieli. W wyniku analizy realizowanych treści w module specjalności nauczycielskiej ZO PKA odnotował uchybienia w stosunku do obowiązującego standardu kształcenia nauczycieli w obrębie treści z modułu II w zakresie zaniżonej liczby godzin z zakresu Ogólnego przygotowania psychologiczno-pedagogicznego (brak w realizacji 15 h), a w przygotowaniu psychologiczno-pedagogicznym do nauczania na danym etapie edukacyjnym brakowało odniesienia właściwego do konkretnego etapu edukacji. W module 3 połączono realizację praktyki zawodowej z metodyką nauczania języka łacińskiego łącznie przypisując im 120 h, co jest niezgodne z *Rozporządzeniem*. Ponadto od roku akademickiego 2016/2017 z uwagi na liczbę zainteresowanych studentów IFK są oni na specjalizacji nauczycielskiej włączani decyzją Dziekana Wydziału Polonistycznego do grup specjalności nauczycielskiej realizowanej na innych, pokrewnych kierunkach (poza metodyką szczegółową). Jednostka poinformowana przez ZO PKA o odpowiedzialności, jaką ponosi za kształcenie nauczycieli studentów Instytutu i zauważonych formalnych uchybieniach w trakcie realizacji w stosunku do obowiązującego standardu podjęła działania naprawcze prowadzące do zapewnienia studentom IFK realizacji w pełni obowiązującego standardu. Jednostka, jeszcze przed sporządzeniem raportu z wizytacji przez ZO PKA, przesłała nowy, zmodyfikowany program specjalizacji nauczycielskiej na studiach II stopnia, który będzie obowiązywać od 1.10.2018 r. Opisano szczegółowo realizację modułów w zakresie przygotowania psychologiczno-pedagogicznego (moduł 2) i dydaktycznym (moduł 3), który spełnia wymagania *Rozporządzenia*. Nowy program specjalizacji nauczycielskiej Jednostka zatwierdziła *Uchwałą Nr 182 Rady Wydziału Polonistycznego UW z dnia 12 grudnia 2017 r. ws korekty programu studiów na kierunku filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie*.

W bloku przedmiotów obowiązkowych dla wszystkich studentów znalazły się takie zajęcia jak seminarium (nie dyplomowe) łacińskie i greckie, metodologia badań literackich, metryka starożytna, recepcja kultury antycznej, filozofia, lektury greckie i łacińskie w oryginale,

stylistyka łacińska, edycja i krytyka tekstu, paleografia. Moduł specjalizacyjny klasyczny obejmuje językoznawstwo, gramatyki historyczne obu języków klasycznych, stylistykę grecką, translatorium greckie lub łacińskie, lektury w oryginale i seminarium dyplomowe łacińskie lub greckie. Moduł specjalistyczny neolatynistyczny zawiera translatorium neolatynistyczne, elementy kultury renesansu i baroku, myśl renesansu, lektury łacińskie i nowołacińskie w oryginale, seminarium dyplomowe neolatynistyczne.

Analiza programu wykazuje, że dobór treści obowiązkowych i specjalizacyjnych dokonany został prawidłowo. W grupie obowiązkowych znalazły się treści związane z pogłębianiem praktycznej znajomości języków klasycznych, umiejętności rozumienia tekstów sformułowanych w tych językach oraz doskonaleniem warsztatu filologicznego, natomiast grupa specjalizacyjna obejmuje w jednym przypadku zajęcia dające pogłębiony wgląd w warstwę diachroniczną i stylistyczną studiowanych języków starożytnych, w drugim dające szczegółową wiedzę o kulturze renesansu i specyfice tekstów łacińskich stanowiących jej wytwory. Zarówno ogólna struktura treściowa programu, jak i treści szczegółowe, określone dla poszczególnych modułów zajęciowych, stanowią spójny, odpowiadający współczesnemu stanowi wiedzy kompleks, dobrze dostosowany do wymogów i potrzeb dydaktycznych. Poprawnie ustalono limit czasowy dla realizacji poszczególnych modułów zajęciowych i właściwie oszacowano wkład pracy studentów niezbędny dla ich zaliczenia, mierzony liczbą punktów ECTS. Czynniki te, w połączeniu ze zdecydowaną przewagą form ćwiczeniowych, konwersacyjnych i seminaryjnych zajęć nad wykładowymi pozwalają na zrealizowanie efektów kształcenia zakładanych dla kierunku i poszczególnych modułów zajęciowych. Wśród przedmiotów obowiązkowych do wyboru na poziomie studiów II stopnia istnieje wymóg zaliczenia co najmniej jednych zajęć „prowadzonych w języku obcym”, co nie jest bez znaczenia dla rozwijania kompetencji językowych.

Generalnie treści programu studiów na obu stopniach są spójne z kierunkowymi efektami kształcenia: dobór zagadnień gramatycznych, rodzaj i ilość przewidzianej w programie lektury w oryginale oraz tematyka ćwiczeń łacińskich i greckich zapewniają osiągnięcie efektów związanych z kształceniem językowym, zaś zakres uwzględnianej literatury starożytnej i kompleks zagadnień dotyczących historii oraz kultury antycznej i renesansowej odpowiadają efektom odnoszącym się do wiedzy i umiejętności związanych z tymi dziedzinami. Treści programowe odpowiadają też aktualnemu stanowi wiedzy naukowej i uwzględniają wyniki prowadzonych w Jednostce badań, na co wskazują zamieszczone w sylabusach spisy zagadnień szczegółowych do poszczególnych modułów zajęciowych, wykazy zalecanej literatury przedmiotu oraz tematyka zajęć, w szczególności seminaryjnych i fakultatywnych. Nie budzi

zastrzeżeń sekwencyjność modułów związanych z nauczaniem językowym, odpowiednio uwzględniając zaawansowanie studentów w opanowaniu języka. Harmonogram zajęć pozwala na respektowanie zasad higieny procesu nauczania.

Wśród metod kształcenia Jednostka raportuje stosowanie wykładu informacyjnego z prezentacją multimedialną, grupowej analizy zagadnień metodą problemową oraz praktycznych ćwiczeń przedmiotowych. Hospitacje zajęć wykazały jednak w większości przypadków preferowanie i umiejętne stosowanie przez nauczycieli akademickich metod aktywizujących, umożliwiających przygotowanie do prowadzenia badań i udział w nich. Stosowaniu tych metod sprzyja niewielka liczebność grup studenckich, pozwalająca na nadanie zajęciom charakteru warsztatowego i tym samym na skuteczne rozwijanie wrażliwości badawczej oraz umiejętności (np. w ramach przedmiotów takich jak: *Metodologia badań literackich oraz z zakresu edytorstwa i redakcji tekstu*). Studenci na spotkaniu z ZO wskazali, że stosowane metody kształcenia na kierunku sprzyjają ich aktywizacji. Specyfika kierunku studiów, w tym niewielka liczba studentów, pozwala na efektywnie kształcenie zorientowane na studenta i uznali to za jedną z najmocniejszych stron wizytowanego kierunku. Za szczególnie cenną dla studentów należy uznać możliwość uczestniczenia w dyskusjach problemowych moderowanych przez prowadzących, co w ich opinii szczególnie pozytywnie wpływa na ich rozwój.

2.2.

Stosowany w Jednostce system sprawdzania i oceniania zapewnia monitorowanie postępów w uczeniu się i rzetelną ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. Z dokumentacji dostarczonej przez Jednostkę wynika, iż weryfikacja i ocena przeprowadzana jest poprzez prace etapowe mające formę śródsesemestralnych pisemnych testów otwartych i zamkniętych, indywidualnych lub grupowych prezentacji ustnych/audiowizualnych, esejów i rozprawek (prac rocznych/semestralnych), poprzez zaliczeniowe testy pisemne lub ustne kolokwia, egzaminy ustne i egzaminy pisemne z dostępem do podręczników lub słowników oraz bez dostępu, prace i egzaminy dyplomowe. Sprawdzanie odbywa się również poprzez bieżącą ocenę aktywności oraz wiedzy i umiejętności studentów podczas zajęć. Metody i kryteria oceniania wyszczególnione są w sylabusach zajęć dostępnych dla studentów. Słabym punktem pozostawał dotychczas brak kontroli ze strony Jednostki nad oceną skuteczności osiągania efektów kształcenia określonych dla praktyk studenckich. Po wyjeździe ZO Jednostka (a jeszcze przed otrzymaniem raportu z wizytacji przez Jednostkę) podjęła działania naprawcze, opracowała nowy sylabus do praktyk

zawodowych wraz z formularzami oceny praktykanta ze strony pracodawcy oraz formularz samooceny praktyki przez studenta. Wszystkie te działania winny skutkować ustandaryzowanymi możliwościami dokonania oceny wraz ze stopniem osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.

Kontrola wybranych prac etapowych i dyplomowych wskazuje, iż ich forma, tematyka i metodyka, a także poziom stawianych w nich wymagań, są zgodne z poziomem, koncepcją i profilem kształcenia oraz pozwalają na sprawdzenie stopnia osiągnięcia wszystkich efektów kształcenia, zakładanych dla poszczególnych modułów i kierunku. Metody sprawdzania i oceny są różnorodne i umożliwiają studentom uzyskanie informacji zwrotnej o stopniu osiągnięcia przez nich efektów kształcenia (na przejrzanych pisemnych pracach etapowych wpisano oceny, zaznaczono błędy (poprawność/niepoprawność odpowiedzi), odnotowano liczbę uzyskanych punktów i maksymalną liczbę punktów możliwych do uzyskania; w materiałach dołączona też była informacja o liczbie punktów przypisanej poszczególnym ocenom; do prac dyplomowych dołączone zostały recenzje). Zasady dyplomowania ustanowione zostały w sposób właściwy pozwalając na weryfikację zakładanych efektów kształcenia, w tym kompetencji językowych, a informacje dotyczące procesu dyplomowania sformułowane zostały przejrzysto i dostępne są studentom. Podczas spotkania z ZO studenci potwierdzili fakt otrzymywania informacji zwrotnej co do osiągnięcia przez nich efektów kształcenia na każdym etapie studiów, a także informacji o kryteriach i metodach oceny. Pozytywnie ocenili też bezstronność, rzetelność i przejrzystość stosowanych metod sprawdzania i oceny efektów kształcenia, wiarygodność i porównywalność ocen, a także organizację procesu sprawdzania i oceniania (czas przeznaczony na wykonywanie zadań, przestrzeganie zasad higieny, organizację sesji egzaminacyjnej).

Analiza materiałów prezentujących metody weryfikacji poszczególnych kierunkowych efektów kształcenia, a także sylabusów informujących o metodach weryfikacji efektów kształcenia zdefiniowanych dla poszczególnych modułów zajęciowych wykazuje, że dobór tych metod jest adekwatny w stosunku do badanych efektów. Warto podkreślić stosowanie takich metod jak pisemne eseje i rozprawki czy indywidualne i grupowe prezentacje ustne, które umożliwiają skuteczną weryfikację efektów obejmujących przygotowanie do prowadzenia badań, podjęcia dalszej edukacji bądź pracy zawodowej. Efekty te pozytywnie weryfikują także prace dyplomowe, których przegląd wykazał dobre przygotowanie warsztatowe ich autorów w dyscyplinie, do której odnoszą się efekty kształcenia, umiejętność odpowiedniego sprobmatyzowania podjętej tematyki oraz zmysł analityczny. Wszystkie te działania wspierane są budowanymi relacjami mistrz – uczeń.

Z dostarczonych materiałów oraz informacji uzyskanych na spotkaniu z interesariuszami zewnętrznymi wynika też, że miernikiem pozytywnie weryfikującym poziom uzyskanych przez studentów efektów kształcenia może być również ich późniejsza kariera zawodowa. Wielu absolwentów wykonuje prace niezwiązane z ukończonymi studiami, niektórzy jednak znajdują zatrudnienie w bibliotekach, szkołach i uniwersytetach, archiwach, wydawnictwach i innych instytucjach kultury, gdzie wysoko oceniany jest poziom ich kwalifikacji zawodowych. Dobór nauczycieli akademickich dokonujących oceny osiągnięcia efektów kształcenia nie budzi zastrzeżeń co do celu, przedmiotu i zakresu dokonywanych przez nich ocen i kontroli.

Bezpośrednie wsparcie studentów w procesie uczenia się ze strony nauczycieli umożliwia mała liczebność grup studenckich, utrzymywanie stałego kontaktu telefonicznego i e-mailowego nauczycieli ze studentami, a także dyspozycyjność nauczycieli w trakcie ich cotygodniowych godzin konsultacyjnych. Otwartość władz Jednostki i nauczycieli na postulaty studentów, ich dostępność i gotowość do udzielania pomocy potwierdzone zostały przez uczestników spotkania ZO ze studentami i przedstawicielami koła naukowego. Udzielanie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami dokonywane jest poprzez indywidualne wyrażanie zgody na uzyskiwanie zaliczeń bez obowiązku udziału w zajęciach, w terminach uzgodnionych przez obie strony, zgody na zwiększenie liczby prób uzyskania zaliczenia (terminów egzaminów, kolokwiów), wydłużenie czasu trwania testu bądź (innego) zadania egzaminacyjnego. Władze Jednostki pozostają w stałym kontakcie z Biurem ds. Osób Niepełnosprawnych uzyskując stamtąd informacje i zaświadczenia na temat rodzaju i poziomu niepełnosprawności studentów. Niewątpliwie istotnym elementem w procesie kształcenia na wizytowanym kierunku jest wprowadzanie studentów studiów licencjackich do etapu przygotowania do prowadzenia badań, a studentów magisterskich już do prowadzenia samodzielnych badań przez liczne przykłady wspólnych publikacji np. „*Wszystkie drogi prowadzą do łaciny*”, opracowanie tłumaczenia książki Giovanni Boccaccio „*O słynnych kobietach*”, czy też przygotowanie nowego wydania „*Słownika grecko-polskiego*” profesora Oktawiusza Jurewicza. Tłumaczone teksty wczesnochrześcijańskich pisarzy studenci publikują na łamach takich czasopism jak *Vox Patrum*, *Meander*, *Panta Rhei – pamięć, czas i przemijanie w starożytności*. Wszystko to przekłada się nie tylko na pogłębianie wiedzy, ale też skutkuje kształtowaniem warsztatu badawczego filologa klasycznego i realizację zakładanych efektów kształcenia w tym zakresie. Z uwagi na nieliczne grupy konwersatoryjne i dobry kontakt studentów z wykładowcami wszystkie sytuacje kontrowersyjne rozwiązywane są na bieżąco, wsparciem służą również władze IFK.

2.3.

Szczegółowe regulacje w zakresie rekrutacji na studia określa corocznie stosowna uchwała Senatu Uniwersytetu Warszawskiego w sprawie warunków, trybu i terminów postępowania rekrutacyjnego. Zasady rekrutacji na oceniany kierunek publikowane są na stronie internetowej Instytutu Filologii Klasycznej, na stronie Wydziału Polonistyki oraz na stronie Internetowej Rejestracji Kandydatów (IRK) Biura ds. Rekrutacji Kandydatów UW.

Podstawę rekrutacji na studia I stopnia generalnie stanowi uwzględnienie w postępowaniu rekrutacyjnym ocen maturalnych z przedmiotów, które są istotne z punktu widzenia przyjętych dla kierunku efektów kształcenia. Przedmioty te mają status przedmiotów punktowanych. Dla każdego z nich określono sposób przeliczania ocen na punkty oraz wagę, co wyznacza kryterium ustalania kolejności kandydatów na liście rankingowej. Określono również minimalny wynik umożliwiający przyjęcie na studia. Dokładnie opisano też zasady rekrutacji kandydatów z tzw. „starą maturą”, z Maturą Międzynarodową (IB), Maturą Europejską (EB), maturą zagraniczną, zasady kwalifikacji cudzoziemców, laureatów i finalistów olimpiad przedmiotowych, a także zasady kwalifikacji na studia w trybie przeniesienia oraz zasady kwalifikacji na studia równoległe.

Podstawą kwalifikacji na studia II stopnia kandydatów, którzy ukończyli studia licencjackie filologii klasycznej, jest ocena końcowa na dyplomie, natomiast kandydatów, którzy ukończyli inne studia ocena z egzaminu z języka łacińskiego. Ustalono zostały szczegółowe zasady przeliczania ocen na punkty, również w odniesieniu do cudzoziemców i osób z dyplomem zagranicznym. Wskazano też zagadnienia egzaminacyjne.

Wszystkie przyjęte zasady sformułowane zostały przejrzysto i zapewniają dobór najlepszych kandydatów, bezstronność procedur oraz obiektywność kryteriów rekrutacyjnych, stwarzając równocześnie wszystkim kandydatom równe szanse podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku.

Warunki zaliczenia etapów studiów opisane zostały w dostępnym na stronie internetowej Jednostki Informatorze Dydaktycznym w części dotyczącej organizacji studiów. Opis ten stanowi przede wszystkim charakterystykę procedur obowiązujących studenta przy ubieganiu się o zaliczenie etapu studiów, jednak w powiązaniu z zamieszczonym w tym samym Informatorze programem studiów informacja o przyjętych w Jednostce zasadach zaliczania etapu studiów jest wystarczająca.

Zasady dyplomowania przyjęte w Jednostce są zgodne z postanowieniami określonymi w Systemie Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia Wydziału Polonistyki oraz w Regulaminie Studiów na UW (par. 38-45). Sformułowane one zostały w sposób spójny i

przejrzysty, uwzględniając weryfikację efektów kształcenia obejmujących przygotowanie do prowadzenia badań (rozprawa dyplomowa), wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne określone dla kierunku (egzamin ustny z zakresu tematyki rozprawy oraz wiedzy w zakresie dyscyplin, do których przypisany został kierunek), a także kompetencje językowe (lektura i przekład fragmentu tekstu łacińskiego lub greckiego). Szczegółowe informacje na temat procesu dyplomowania dostępne są we wspomnianym Informatorze Dydaktycznym.

Uznawanie efektów i okresów kształcenia w szkolnictwie wyższym realizowane jest na ocenianym kierunku poprzez określenie warunków rekrutacji na studia II stopnia, przeniesienia, rekrutacji na studia równoległe oraz odbywania studiów równoległych. O warunkach przeniesienia mowa jest w par. 9. pkt 7. Regulaminu Studiów na Uniwersytecie Warszawskim (Uchwała nr 351 Senatu UW z dnia 22 kwietnia 2015 roku), a o warunkach ubiegania się o podjęcie studiów równoległych w par. 10. pkt 3. Uznawane są też efekty i okresy kształcenia w szkolnictwie wyższym w ramach realizacji programów wymian studenckich MOST i Erasmus+. Nie obowiązują natomiast sformalizowane zasady potwierdzania efektów uczenia się, uzyskanych poza systemem studiów. Jednak w grudniu 2015 r. ustanowieni zostali doradcy ds. potwierdzania efektów uczenia się oraz członkowie komisji weryfikacyjnej ds. potwierdzania efektów uczenia się, którzy odbyli szkolenia zorganizowane przez Biuro ds. Jakości Kształcenia UWE. Przewiduje się, że stosowne procedury zostaną wdrożone na Wydziale od roku 2018/2019.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Na wyrażenie oceny stwierdzającej, iż kryterium spełniane jest w sposób pełny, pozwala przemyślana formuła programu kształcenia, przyjęta na ocenianym kierunku, która stwarza możliwość uzyskania gruntownej wiedzy na temat starożytności grecko-rzymskiej, nabycia kompetencji badawczych i dobrego opanowania obu języków klasycznych. Struktura programu studiów i zawarte w nim treści nauczania pozwalają na osiągnięcie przyjętych dla kierunku efektów kształcenia. Atutem jest również preferowanie zajęć o charakterze ćwiczeniowym, konwersatoryjnym i seminaryjnym, pozwalających na stosowanie aktywizujących metod dydaktycznych, możliwość indywidualizacji programu studiów przez studentów, a także włączenie do programu specjalistycznych zajęć o charakterze praktycznym (edycja i krytyka tekstu, redakcja tekstu), które ~~to~~ zwiększają możliwości absolwentów IFK na rynku pracy. Na podkreślenie zasługuje również stosowanie wymogu przygotowywania przez studentów różnego rodzaju prac pisemnych i prezentacji, co intelektualnie usamodzielnia studentów i dobrze ich przygotowuje do prowadzenia badań. Pewnym mankamentem jest sposób

formułowania w sylabusach efektów kształcenia w obszarze wiedzy oraz brak narzędzi do oceny stopnia osiągnięcia przypisanych im efektów kształcenia.

Dobre praktyki

1. Wprowadzanie przedmiotów (*Warsztat informatyczny filologa, Komunikacja praktyczna – actio rhetorica, Sztuka pisania przemówień* oraz z zakresu redakcji tekstów, edycji i krytyki tekstu, edytorstwa i redakcji tekstów) do programu studiów zwiększających szanse absolwentów na rynku pracy.
2. Preferowanie zajęć o charakterze ćwiczeniowym pozwalającym na wprowadzanie metod aktywizujących studentów na zajęciach przy profilu ogólnoakademickim.

Zalecenia:

1. Należy poddać kontroli i weryfikacji sposoby sformułowania w sylabusach zajęciowych efekty kształcenia odnoszące się do wiedzy.

Kryterium 3. Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia

3.1. Projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia

3.2. Publiczny dostęp do informacji

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 3

3.1.

Działania systemu zapewnienia jakości kształcenia w zakresie projektowania, zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programu kształcenia zostały określone procedurami przyjętego w 2013 r. Systemu Zapewniania i Doskonalenia Jakości Kształcenia. Jego celem jest porządkowanie i doskonalenie zasad organizacji dydaktyki oraz nadanie cyklicznego charakteru prowadzonym analizom treści kształcenia, sposobów ich przekazu oraz metod oceniania osiągniętych efektów kształcenia.

Wdrożony w ramach ocenianego kierunku system zapewniania i doskonalenia jakości kształcenia stworzył mechanizmy projektowania i dokonywania zmian realizowanych efektów kształcenia. Koncepcja kształcenia jest współtworzona przez dyrekcję Instytutu, nauczycieli akademickich oraz przedstawicieli samorządu studenckiego i doktorantów wchodzących w skład Rady Naukowej IFK, której zadaniem jest opiniowanie, proponowanie i akceptowanie zmian w programach studiów, procedurach studiowania oraz okresowy przegląd programów

studiów i efektów kształcenia. Za nowatorskie działania IFK należy uznać obecność emerytowanego profesora Instytutu z głosem doradczym zasiadającego w Radzie Naukowej, co dowodzi kompleksowej współpracy z wykorzystaniem przedstawicieli wszystkich interesariuszy.

Do zadań Wydziałowego Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia należy natomiast przygotowanie corocznych sprawozdań z oceny własnej, opiniowanie nowych programów studiów i procedur ewaluacyjnych, zgłaszanie projektów zmian, a także opracowywanie tabeli partnerów społecznych. Kolejno koncepcja kształcenia jest opiniowana przez Komisję Dydaktyczną Rady Wydziału Polonistyki. Ewentualne propozycje modyfikacji programu studiów są następnie zatwierdzane przez Radę Wydziału Polonistyki. Wśród źródeł danych wykorzystywanych w procesie projektowania efektów kształcenia wymienić należy ponadto wnioski uzyskane w następstwie analizy ankiet ewaluacyjnych, których wyniki są przedstawiane dyrekcji Instytutu, nauczycielom akademickim prowadzącym zajęcia dydaktyczne oraz samorządowi studentów.

W proces konsultacji i opiniowania projektów zmian w programie studiów zaangażowani są również interesariusze zewnętrzni, z którymi Wydział prowadzi bliską, wieloletnią współpracę (w tym instytucje naukowe np. uniwersytety krajowe i zagraniczne, instytuty PAN oraz instytucje życia społecznego jak wydawnictwa, redakcje, szkoły, biblioteki, a także komitety olimpiad, w skład których często wchodzi nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów). O realnym wpływie partnerów zewnętrznych na realizowany proces kształcenia świadczą zmiany wprowadzane do programu studiów np. włączenie zajęć *Warsztat informatyczny filologa* (z tematem wiodącym *Cyfrowa edycja tekstów humanistycznych*), a także dodanie do puli przedmiotów do wyboru zajęć: *Komunikacja praktyczna-actio rhetorica i Sztuka pisania przemówień*. Szczególnie istotne znaczenie dla dostosowania kompetencji absolwentów kierunku do potrzeb rynku pracy mają konsultacje prowadzone z przedstawicielami instytucji współpracujących ze studentami ocenianego kierunku studiów. Ich uwagi posłużyły wprowadzeniu zajęć z *Paleografii* (sugestie przedstawicieli Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie), czy przedmiotu *Edycja i krytyka tekstu* (propozycja współpracującego z Wydziałem wydawnictwa naukowego SUB LUPA). Współpraca z interesariuszami zewnętrznymi jest rzeczywista i wielopłaszczyznowa, choć niekoniecznie sformalizowana. Wśród uwzględnianych w procesie monitorowania realizowanego procesu kształcenia źródeł danych pozyskanych od interesariuszy zewnętrznych wymienić należy ponadto wyniki i raporty opracowywane przez ekspertów zewnętrznych gremiów oceniających (PKA, UKA). W następstwie uwzględnienia zawartych w nich

wniosków przy modyfikowaniu programu kształcenia zdecydowano m.in. o zwiększeniu w programie studiów licencyjnych godzin zajęć z literaturoznawstwa (w tym *Zarys historii literatury greckiej i łacińskiej, Literatura grecka i łacińska – epika i liryka, Literatura grecka i łacińska – proza, Literatura grecka i łacińska – dramat*).

Corocznie przygotowany jest raport z realizacji efektów kształcenia, zawierający szczegółową informację dotyczącą oceny efektów kształcenia oraz realizowanego programu studiów. Jego elementem jest również ocena dokonywanych korekt procesu kształcenia (np. konieczności przesunięcia *Zajęć z lektur* dla drugiego roku studiów magisterskich na pierwszy semestr) oraz możliwość zgłoszenia propozycji rozwiązań pro jakościowych (m.in. rozważanie zindywidualizowania studiów poprzez wprowadzenie tutoringu, zwiększenie wymiaru godzinowego zajęć z *Ochrony własności intelektualnej*, wprowadzenie zajęć fakultatywnych z *Gramatyki opisowej języka polskiego*). Przegląd programu studiów dokonywany jest z uwzględnieniem oceny technicznych i organizacyjnych warunków kształcenia (w tym współpracy z pracownikami administracyjnymi), służących realizacji procesu dydaktycznego.

Treść sprawozdania uwzględnia przede wszystkim opinie pozyskane od nauczycieli akademickich w ramach indywidualnie opracowywanego przez nich sprawozdania z realizacji efektów kształcenia oraz wyniki ankietyzacji studentów. Ponadto do wykorzystywanych źródeł danych należą wnioski płynące z podejmowanych przez studentów inicjatyw naukowych i społecznych, a także uwagi dotyczące przeprowadzanych egzaminów dyplomowych.

Corocznie po zakończeniu roku akademickiego (do połowy października, oceniając zamkniętą sesję wrześniową rok akademicki) każdy nauczyciel akademicki przygotowuje sprawozdanie z realizacji efektów kształcenia, ujmując w nim stopień osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia, problemy związane z realizacją zaplanowanych treści kształcenia (np. niejednorodność dla poszczególnych uczestników zajęć stopień osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia z zajęć *PNJL*, wynikający ze zróżnicowanego wejściowego poziomu wiedzy i umiejętności językowych, a także stopnia zainteresowania i zaangażowania studentów w zajęcia), osiągnięcia studentów, ocenę programu studiów, a także ocenę dostępnej infrastruktury dydaktycznej oraz wsparcia pracowników administracji. Analiza obejmuje również mocne strony prowadzonych zajęć dydaktycznych, które pozwoliły studentom na rozwinięcie zdobytych dotychczas umiejętności (np. wprowadzenie dodatkowych tematów, w tym „rytmika prozy” w ramach zajęć z *Metryki starożytnej*). Przygotowanie sprawozdania wymaga ponadto przeprowadzenia analizy sylabusu zajęć oraz oceny jego zgodności z realizowanymi treściami kształcenia lub ewentualnej potrzeby aktualizacji zgodnie z wynikami prowadzonych badań naukowych.

Studenci mają możliwość oceny procesu kształcenia, wypełniając ankiety ewaluacyjne (przeprowadzane co roku na zakończenie zajęć), w których odnoszą się do wiedzy i umiejętności zdobytych podczas zajęć i ich przydatności w osiągnięciu efektów kształcenia (opisanych w sylabusie) z danego przedmiotu. Wyniki ankiet są analizowane przez zastępcę dyrektora ds. studenckich, a następnie, w razie potrzeby, omawiane na bieżąco z prowadzącym zajęcia (niezależnie od tego każdy pracownik otrzymuje informację o wynikach ankiet) i dyrektorem Instytutu. Oprócz danych pozyskiwanych od studentów przy pomocy ankiet wiele propozycji doskonalenia programu studiów i dostosowania go do oczekiwań studentów, którzy wchodząc na rynek pracy zgłaszają trudności z jakimi się na nim spotkali i możliwe do wyeliminowania braki zdobytego wykształcenia. Są one przedmiotem analizy dokonywanej podczas okresowego przeglądu programów kształcenia służącego identyfikowaniu możliwych do poprawy obszarów. Przykładem potwierdzającym skuteczność prowadzonych działań doskonalących uwzględniających uwagi studentów była rezygnacja ze specjalności *Literatura i kultura renesansu* na rzecz specjalizacji *neolatynistycznej*, co było efektem poszukiwania najbardziej angażujących studentów ścieżek kształcenia i niewielkiego zainteresowaniem studentów prowadzoną dotychczas specjalnością. Ponadto wobec zgłaszanych przez studentów postulatów silniejszego powiązania prowadzonego kształcenia z realizowanymi przez nauczycieli akademickich badaniami naukowymi wprowadzono zajęcia z *Metodologii badań literackich*.

Wymiernym efektem działań podejmowanych w następstwie wniosków płynących z analizy zgromadzonej dokumentacji są dokonane zmiany pro jakościowe procesu kształcenia np. wprowadzenie wyższego wymiaru godzin z przedmiotu *PNJŁ* na pierwszym roku studiów w tzw. grupie początkowej (ze 180 do 240). Warto podkreślić, iż procesowi doskonalenia podlegał również sam formularz przygotowywanego raportu z realizacji efektów kształcenia, czego potwierdzeniem było uzupełnienie go o dane statystyczne przygotowywane corocznie do połowy października przez dział Tok studiów. Zawierają one zestawienia danych takich jak: średnia ocen z realizowanych w roku akademickim przedmiotów i liczbę osób, które go nie zaliczyły, liczbę osób skreślonych z danego roku (z wyszczególnieniem liczby rezygnacji), powtarzających rok i wpisanych na kolejny rok studiów warunkowo oraz liczbę osób kończących studia w terminie. Analizie podlegają zwłaszcza dane świadczące o kłopotach z osiągnięciem minimalnych wymaganych efektów kształcenia i o powtarzających się w ramach modułów niedostatecznych wynikach w nauce. Ostateczne wyniki raportu z realizacji efektów kształcenia za miniony rok akademicki są prezentowane przez Dziekana Wydziału na listopadowej Radzie Wydziału.

Wprowadzane zmiany oddają ideę cyklu Deminga prowadząc do wypracowania najlepszych rozwiązań. Przykładem powyższego było usunięcie pod wpływem wyników pozyskanych z ankiet studenckich przedmiotu *Redakcja tekstów* prowadzonego na trzecim roku studiów (możliwa była jednak realizacja przedmiotu w ramach oferty przedmiotów od wyboru). Przeprowadzona weryfikacja słuszności podjętych działań (dokonana również przy udziale interesariuszy zewnętrznych) wykazała jednak, że nabywane uprzednio w trakcie realizacji zajęć dydaktycznych umiejętności były niezwykle cenne dla studentów podczas podejmowanych przez nich praktyk oraz pracy zawodowej. Kolejne konsultacje ze studentami i nauczycielami akademickimi doprowadziły w konsekwencji do ponownego włączenia przedmiotu *Redakcja tekstów* do programu studiów (w zmniejszonym wymiarze) od roku akademickiego 2017/2018. Wynikiem skutecznego monitorowania oraz okresowego przeglądu sposobu realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów było również dokonanie zakupu nowego wyposażenia technicznego (m.in. rzutnik, komputery), a ponadto zwrócono się o umieszczenie w planie inwestycyjnym montażu windy w budynku oraz zainstalowanie oznaczenia dla osób niedowidzących.

Metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia stosowane obecnie przy realizacji programu studiów umożliwiają zarówno bieżącą ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia, jak i ich końcową ewaluację. Przejrzystość stosowanego na ocenianym kierunku systemu sprawdzania i oceniania efektów kształcenia zapewniają informacje zawarte w ogólnodostępnych sylabusach poszczególnych zajęć i wymogi związane z zaliczeniem przez studenta danego przedmiotu. W ramach ocenianego systemu zapewnienia jakości kształcenia wprowadzono również procedurę sprawdzania przydatności efektów kształcenia na rynku pracy, czemu służy monitoring losów absolwentów prowadzony przez Pracownię Ewaluacji Jakości Kształcenia. W ramach ocenianego kierunku studiów podjęto również próbę gromadzenia informacji o losach zawodowych absolwentów kierunku z wykorzystaniem uruchomionego w tym celu adresu mailowego: absolwenci.ifk@uw.edu.pl. Wobec braku skuteczności pozyskania tą drogą miarodajnych wyników ostatecznie zrezygnowano z podjętej próby. Do źródeł danych uwzględnianych w procesie monitorowania efektów kształcenia należą ponadto wyniki hospitacji zajęć dydaktycznych (przeprowadzane zarówno w ramach systematycznego badania jakości kształcenia jak i w trybie interwencyjnym, np. w wyniku powtarzających się w ankietach studenckich, w przynajmniej dwóch cyklach dydaktycznych, istotnych uwag krytycznych lub innych niepokojących sygnałów).

Działania systemu podejmowane w ramach zapewnienia publicznego dostępu do informacji obejmują monitorowanie dostępności i aktualności danych zamieszczanych na stronie internetowej Wydziału, a także badanie kompleksowości i użyteczności publikowanych informacji dla poszczególnych grup jej odbiorców. Na stronie internetowej Wydziału, Instytutu oraz portalach społecznościowych, w tym m.in. Facebook udostępniane są wszystkie niezbędne w toku realizacji procesu kształcenia informacje dotyczące: warunków rekrutacji, procedury dyplomowania, zasad współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, harmonogramów zajęć dydaktycznych, programów kształcenia, sylabusów, warunków i trybu zaliczeń/egzaminów, organizowanych konferencji i innych inicjatyw, w tym popularno-naukowych. Na Facebooku funkcjonują również inne strony: strona otwarta Instytutu Filologii Klasycznej UW, Samorząd studentów IFK UW, Koło Naukowe Młodych Klasyków.

Ponadto w ramach ogólnodostępnych platform informacyjnych nauczyciele akademicy udostępniają informacje na temat swojej aktywności naukowej. Poza publicznie dostępnymi portalami Wydział korzysta również z kanałów komunikacji intranetowej, w tym systemu USOS (gdzie dostępne są protokoły zaliczeń i egzaminów) oraz systemu APD dla dyplomantów (umożliwiającego złożenie pracy, wgląd do opracowanych recenzji).

Forma prezentacji danych na stronie internetowej została dostosowana do potrzeb poszczególnych grup interesariuszy z uwzględnieniem przewidywanego sposobu ich wykorzystania (w tym dla obcokrajowców). Dostęp do informacji zawartych na stronie internetowej uzupełniają tradycyjne formy upowszechniania informacji takie jak: tablice informacyjne, gabloty wydziałowe i instytutowe, ulotki promocyjne, spotkania informacyjne (z kandydatami, studentami, absolwentami). Odpowiedzialność pracowników za zapewnienie aktualnych i kompleksowych informacji przedkładanych do publicznej wiadomości zależy od rodzaju danych (pracownicy toku studiów, nauczyciele akademicy). Treści dostępne na stronie internetowej oraz w ramach systemu intranetowego USOS są okresowo monitorowane przez władze dziekańskie, WZZJK, a ponadto oceniane przez studentów wydziału. Ewentualne uwagi dotyczące aktualności i treści publicznie dostępnych danych można również zgłaszać drogą mailową, telefoniczną bądź bezpośrednio w sekretariacie. Ponadto każdy rocznik studencki ma wyznaczonych dwóch opiekunów, za których pośrednictwem możliwe jest przekazywanie wszelkich uwag związanych z procesem kształcenia. W ramach monitorowania zgodności przedkładanych informacji z potrzebami ich odbiorców, podczas spotkań ze studentami pierwszego roku pozyskuje się ich opinie w omawianym zakresie. Obecnie opracowywana jest również ankieta adresowana do studentów pierwszego roku, której celem jest diagnoza najskuteczniejszych kanałów komunikacji oraz zgromadzenie opinii studentów

odnośnie kompleksowości i zrozumiałości publicznie udostępnianych danych o kierunku. Wśród inicjatyw służących rozpowszechnianiu informacji o programie kształcenia, realizacji procesu kształcenia, przyznawanych kwalifikacjach, rekrutacji oraz możliwościach dalszego kształcenia i zatrudnienia absolwentów należy wskazać również organizowane corocznie Dni Otwarte Uniwersytetu Warszawskiego, podczas których na odpowiednio przygotowanych stanowiskach informacyjnych można zdobyć informacje dotyczące kierunku „filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie”. Istnieje wówczas możliwość rozmowy z pracownikami i studentami kierunku. Co więcej, cyklicznie odbywa się Dzień Instytutu Filologii Klasycznej Uniwersytetu Warszawskiego, który służy integracji studentów oraz pracowników poprzez organizowane wówczas spotkania, warsztaty i prelekcje.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego prowadzący oceniany kierunek studiów *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* określił, wdrożył i realizuje systemowe działania służące projektowaniu i zatwierdzaniu programów kształcenia. W ramach przyjętych procedur prowadzi również systematyczne monitorowanie i okresowy przegląd programu kształcenia z uwzględnieniem uwag zgłaszanych przez poszczególnych interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych kierunku (ocena efektów kształcenia, ocena dokonywanych korekt procesu kształcenia, oceny technicznych i organizacyjnych warunków kształcenia, analiza sylabusów, analiza wyników ankiet ewaluacyjnych). Prowadzone w ramach działania systemu analizy posłużyły wdrożeniu wyżej wymienionych wielu projakościowych zmian, w tym wprowadzeniu nowych, autorskich zajęć dydaktycznych, których treści i sposób realizacji wyposażają studentów w niezbędne i atrakcyjne na rynku pracy umiejętności. Do mocnych stron systemu zapewniania jakości kształcenia należy, co potwierdziły przeprowadzone w toku wizytacji spotkania, dbałość Władz Wydziału o budowanie więzi ze studentami pozwalającej na zachowanie bieżącej wymiany informacji, intensywne działania mające na celu popularyzację kierunku, a także nieustanne poszukiwanie rozwiązań pozwalających na zachowanie wysokiego poziomu jakości kształcenia. Wymiernym efektem wspólnych działań nauczycieli akademickich, studentów i absolwentów, potwierdzającym skuteczność dostosowania narzędzi zapewniania jakości kształcenia do prowadzonego procesu kształcenia są liczne przykłady wspólnych publikacji, które omówiono w kryterium 2.2. Poza przytoczonymi w powyższym opisie przykładami ciągłego dążenia do poprawy procesu kształcenia warto również zwrócić uwagę na zaangażowanie Władz Wydziału w projekt dydaktyczny opierający się na współpracy z otoczeniem społecznym (INNOHUMAN). W

ramach projektu „*Aplikacyjne prace dyplomowe – skuteczny start zawodowy*” realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego studenci ocenianego kierunku studiów przy wsparciu promotorów będą przygotowywać prace licencjackie i magisterskie, odpowiadające na zapotrzebowanie przedsiębiorstw, instytucji publicznych i organizacji pozarządowych. W zamyśle Władz Wydziału działania te umożliwią poprawę transferu wiedzy akademickiej do otoczenia społeczno-gospodarczego oraz podniesienie kompetencji zawodowych przyszłych absolwentów. Wśród wyróżniających działań na rzecz poprawy jakości kształcenia, poprzez doskonalenie umiejętności nauczycieli akademickich, zaplanowano dla nich kurs tutoring, służący wsparciu pracy dydaktycznej oraz wychowawczo-opiekuńczej nauczycieli akademickich. Słabością ocenianego systemu zapewnienia jakości kształcenia okazały się nieliczne uchybienia dotyczące realizacji praktyk zawodowych (aczkolwiek ich prowadzenie nie jest wymagane przy realizacji kierunku na profilu ogólnoakademickim) oraz kształcenia w ramach specjalności nauczycielskiej, które szczegółowo opisano w ramach kryterium 2. W przypadku zasygnalizowanego pierwszego uchybienia dotyczącego praktyk zawodowych Jednostka już podjęła działania naprawcze, uznając za zasadne ponowne ich wprowadzenie, jako przedmiotu obowiązkowego dla wszystkich studentów kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie*. Dokonano również weryfikacji dokumentacji praktyk zawodowych, jak i ponownej redakcji sylabusu przedmiotowego. Takie działania projakościowe mają przede wszystkim na względzie wzmocnienie kompetencji studentów/absolwentów na rynku pracy. Bardzo szybkie reagowanie Jednostki na wskazane uchybienia w trakcie wizytacji ZO wskazuje na realnie, sprawnie działający system zapewnienia jakości kształcenia.

Dobre praktyki

Do dobrych praktyk stosowanych w Jednostce należy zaliczyć:

1. corocznie przygotowywane (po zakończeniu roku akademickiego) przez nauczycieli akademickich indywidualnego sprawozdania z realizacji efektów kształcenia, ujmującego stopień osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia, problemy związane z realizacją zaplanowanych treści kształcenia, osiągnięcia studentów, ocenę programu studiów, ocenę dostępnej infrastruktury dydaktycznej z uwzględnieniem oceny technicznych i organizacyjnych warunków kształcenia (w tym współpracy z pracownikami administracyjnymi), mocne strony prowadzonych zajęć dydaktycznych, analizę sylabusu zajęć oraz ocenę jego zgodności z realizowanymi

treściami kształcenia oraz potrzeby aktualizacji zgodnie z wynikami prowadzonych badań naukowych;

2. przygotowanie kadry akademickiej (przez realizowany dla nich kurs - w soboty wolne od zajęć dydaktycznych, który ma ich przygotować i wyposażyć w odpowiednie umiejętności) do pełnienia roli tutora, co pozwoli Jednostce na wprowadzenie większego zindywidualizowania studiów,
3. wprowadzanie aplikacyjnych prac dyplomowych przez udział w programie „Aplikacyjne prace dyplomowe – skuteczny start zawodowy”,
4. prowadzenie praktyk zawodowych na profilu ogólnoakademickim,
5. wprowadzenie do Rady Naukowej IFK emerytowanego profesora z głosem doradczym.

Zalecenia

Należy:

1. wzmocnić skuteczność działania systemu w zakresie rozpoznawania uchybień w zakresie specjalności nauczycielskiej.

Kryterium 4. Kadra prowadząca proces kształcenia

4.1. Liczba, dorobek naukowy/artystyczny oraz kompetencje dydaktyczne kadry

4.2. Obsada zajęć dydaktycznych

4.3. Rozwój i doskonalenie kadry

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 4

4.1.

Do minimum programowego kierunku Zespół Oceniający zaliczył dziesięć osób, w tym cztery z tytułem profesora, jedną ze stopniem doktora habilitowanego i pięć ze stopniem doktora. Dwóch samodzielnych nauczycieli akademickich oraz dwóch ze stopniem doktora specjalizuje się w zakresie języków, które są przedmiotem studiów na ocenianym kierunku, tj. w zakresie języka starogreckiego i łacińskiego. Wszystkie osoby zaliczone do minimum kadrowego charakteryzują się znaczącym dorobkiem w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych związanych z kierunkiem studiów tj. w dyscyplinie: językoznawstwo i literaturoznawstwo. Tym samym Jednostka spełnia wymagania *Rozporządzenia* w sprawie warunków prowadzenia studiów określającego minimum kadrowe w zakresie liczby samodzielnych pracowników nauki i doktorów oraz reprezentowanego przez nich obszaru wiedzy, dziedziny i dyscyplin nauki, a także liczby prowadzonych przez nich godzin zajęć na kierunku.

Kadra naukowo-dydaktyczna zatrudniona w Instytucie Filologii Klasycznej liczy 23 osoby, w tym – 11 pracowników naukowo-dydaktycznych i 12 dydaktycznych (liczba pracowników dydaktycznych jest związana z usługami dydaktycznymi świadczonymi przez IFK na rzecz innych jednostek UW, polegających na nauczaniu języków klasycznych na różnych kierunkach studiów).

Cała kadra uczestnicząca w procesie kształcenia jest znacznie liczniejsza i liczy 26 osób, w większości (20 osób) pracujących na Wydziale, z czego większość (12 osób) to adiunkci ze stopniem doktora. Warto podkreślić jest szeroki wachlarz zainteresowań badawczych oraz kompetencji całej kadry nauczającej. Są to bowiem z wykształcenia: filolodzy klasycyści, ale o różnorodnym spektrum zainteresowań: od literatury archaicznej i klasycznej Grecji i Rzymu, przez wczesnochrześcijańską, aż po nowołacińską. Działają także w zakresie filozofii, dydaktyki języka greckiego i łacińskiego oraz retoryki antycznej. Warte odnotowania są zajęcia ukazujące recepcję literatury i kultury antycznej w późniejszych epokach, a więc o charakterze interdyscyplinarnym. Działają w zakresie literaturoznawstwa łacińskiego, literaturoznawstwa greckiego, oraz językoznawstwa greckiego, co gwarantuje wysoki poziom merytoryczny prowadzonych przez nich zajęć. Pozostali nauczający są również zaangażowani w poszerzanie kompetencji studentów, jako np. autorzy podręczników do nauki j. greckiego i łacińskiego. Kadra naukowo-dydaktyczna jest mocno zaangażowana w podtrzymanie i rozwój studiów akademickich w zakresie filologii klasycznej. Dorobek publikacyjny pracowników IFK UW jest imponujący, różnorodny i mieści się w zakresie obszaru badawczego prowadzonych studiów. Kadra IFK UW jest bardzo wysoko oceniana w Polsce ze względu na poziom swych publikacji oraz zaangażowanie w rozmaitych gremiach krajowych.

4.2.

Zajęcia dydaktyczne są obsadzone zgodnie z kompetencjami osób je prowadzących oraz odpowiednio do specyfiki dyscypliny kierunku. Zajęcia z języka greckiego i z języka łacińskiego prowadzą absolwenci filologii klasycznej, specjalizujący się w zakresie tych języków, nierzadko autorzy podręczników do nauki greki, współautorzy słowników lub zajmujący się krytyką tekstów greckich i łacińskich z różnych epok. Ofertę poszerza tematyka zajęć prowadzonych przez pracowników Instytutu Historii. W ofercie dydaktycznej pojawiają się więc zarówno zajęcia fakultatywne, jak i te o wyraźnym charakterze autorskim, wręcz związane z pracą badawczą, np. zajęcia z *Literatury antycznej jako źródła ikonografii nowożytnej*.

4.3.

Kadra prowadząca zajęcia dydaktyczne na kierunku filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie jest bardzo aktywna naukowo i kompetentna. W Instytucie dba się o rozwój kadry, co widać także na ocenianym kierunku, przez wspieranie wysiłków pracowników w pozyskiwaniu grantów, stypendiów badawczych oraz w uczestniczeniu w ważnych konferencjach naukowych. Pracownicy uczestniczą w wielu grantach i projektach badawczych, zdobywają także kolejne awanse. W podlegającym ocenie okresie 2 osoby uzyskały stanowiska profesorów nadzwyczajnych zatrudnionych na czas nieokreślony, 2 osoby na stanowisku asystenta oraz 5 osób na stanowisku wykładowcy. W najbliższych planach jest 1 habilitacja.

Wydział prowadzi studia doktoranckie, pozyskując do dalszej pracy naukowej wybitnych absolwentów.

Nad podnoszeniem poziomu prowadzenia zajęć dydaktycznych czuwa Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia organizując warsztaty szkoleniowe na temat metodyki, np. tworzenia sylabusów i prawidłowego oceniania, czy wspomniany powyżej kurs tutoringu dla kadry. Tego rodzaju działania wpływają na wzrost profesjonalizmu kadry dydaktycznej i naukowej.

Na Wydziale prowadzona jest ocena okresowa pracowników według zasad przyjętych na UW. Uwzględniane są uwagi studentów pozyskane w procesie ankietyzacji oraz podczas spotkań samorządu. Dostrzega się troskę o doskonalenie kadry i wspieranie jej rozwoju w zakresie dostosowania do potrzeb kształcenia na kierunku. Zajęcia są hospitowane regularnie zarówno przez przełożonych, jak i w systemie koleżeńskim. Wyniki hospitacji są omawiane.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

ZO PKA wysoko ocenia poziom dydaktyczny kadry, która prowadzi zajęcia zgodnie ze swoim przygotowaniem i kompetencjami oraz jest bardzo aktywna naukowo i swoje osiągnięcia naukowe wykorzystuje także do podnoszenia kompetencji merytorycznych w czasie zajęć dydaktycznych. Poza tym udział w grantach jest również dostępny dla młodych pracowników, a nawet studentów, co aktywizuje całe środowisko, wzmacnia więzi naukowe, poszerza horyzonty i daje możliwości wieloaspektowego spojrzenia na problemy badawcze związane z kierunkiem studiów. Dorobek naukowy kadry zaliczającej się do minimum kadrowego *filologii klasycznej i studiów śródziemnomorskich* jest nie tylko zgodny z dziedzinami i dyscyplinami (literaturoznawstwo i językoznawstwo), do których odnoszą się efekty kształcenia, ale także prowadzonymi modułami zajęć w zakresie innych dyscyplin. W ten sposób jest możliwe zapewnienie realizacji programu studiów. Ponadprzeciętna aktywność grantowa pracowników

sprzyja rozwojowi pasji twórczej, dyscypliny pracy i poszerzaniu horyzontów wśród studentów. Ci ostatni często współuczestniczą w pracach naukowo-dydaktycznych, co pozwala m.in. na kształtowanie warsztatu badawczego.

Dobre praktyki

1. Jako wyróżniającą się ponad przeciętną, należy uznać dużą aktywność grantową pracowników, co jest znakomitym sposobem na rozwijanie pasji twórczej, dyscypliny pracy i poszerzanie horyzontów badawczych także studiujących młodych ludzi.
2. Powstanie kilku podręczników do nauki języków klasycznych stanowi bezcenną pomoc dla studentów (w tym z innych ośrodków akademickich),
3. Udział studentów w współtworzeniu prac naukowo – dydaktycznych (artykuły, słownik, podręcznik do nauki języków klasycznych), co prowadzi do nawiązania szczególnie silnej więzi z prowadzącymi zajęcia i Instytutem, oraz kształtuje warsztat badawczy studentów.
4. Udział kadry w szkoleniach mających na uwadze podniesienie skuteczności i jakości kształcenia (np. kurs tutoringu).

Kryterium 5. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w procesie kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 5

Jednostka aktywnie współpracuje z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego na płaszczyźnie naukowej oraz popularyzatorskiej. W większości przypadków współpraca ta nie została sformalizowana, co w najmniejszym stopniu nie wpływa negatywnie na stopień zaangażowania obydwu stron. Również brak oficjalnie powołanej Rady Pracodawców nie wpływa na obniżenie i jakość komunikacji Jednostki z interesariuszami i między samymi interesariuszami, czego przykładem są licznie wprowadzane zmiany w programie studiów zwłaszcza w tej części mającej charakter praktyczny i rozwoju pożądanych kompetencji miękkich na rynku pracy. Efektem tej współpracy są wprowadzone nowe przedmioty *Warsztat informatyczny filologa* (z tematem wiodącym *Cyfrowa edycja tekstów humanistycznych*), a także dodanie do puli przedmiotów do wyboru zajęć: *Komunikacja praktyczna-actio rhetorica i Sztuka pisania przemówień*. Następnie w wyniku prowadzonych konsultacji z przedstawicielami instytucji współpracujących ze studentami ocenianego kierunku studiów jest wprowadzenie zajęć z *Paleografii* (sugestie przedstawicieli Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie), czy przedmiotu *Edycja i krytyka tekstu* (propozycja współpracującego z

Wydziałem Wydawnictwa Naukowego SUB LUPA). Wpływ współpracy z interesariuszami na proces kształcenia na ocenianym kierunku jest niekwestionowany, harmonijny i obliczony na długotrwałą współpracę. Ankieta przeprowadzona wśród studentów i pracodawców przyczyniła się do opracowania średniej strategii IFK w 2015 r.

Kolejną płaszczyzną współpracy Instytutu z otoczeniem społeczno-gospodarczym istotnie wpływającą na koncepcję kształcenia i realizację efektów kształcenia jest działalność popularyzatorska antyku i języków klasycznych przez IFK. W działania te wpisują się zarówno władze Jednostki, aktywnie zaangażowani są sami studenci i przedstawiciele instytucji społeczno-kulturalnych na stałe współpracujących z Instytutem. Wymiernym efektem wspólnie podejmowanych działań są organizowane warsztaty muzyczne, kulinarne związane z antykiem; wystawy np. wystawa biżuterii; obecne w życiu IFK od 7 lat *Laboratorium Filologii Klasycznej* organizujące wykłady otwarte; zajęcia żywej łaciny prowadzone dla zainteresowanych językiem studentów UW oraz dla słuchaczy Uniwersytetu Dziecięcego; popularyzacja literatury greckiej i łacińskiej w ramach cyklu „*Czytamy w Polskim*” w *Teatrze Polskim w Warszawie* – czytanie utworów w językach klasycznych np. *Odyseja Homerowa* (marzec 2017 r.), *Uczta Platońska* (grudzień 2017 r.) u boku znakomitych aktorów polskich; organizowanie konkursów kultury klasycznej; udział w współorganizowaniu olimpiady języka łacińskiego. Wszystkie tu przytoczone działania mają charakter otwarty, często cykliczny i są ośrodkiem kulturotwórczym dla lokalnej i regionalnej wspólnoty. Kierowane są do odbiorcy w różnym wieku od dzieci, przez młodzież szkół średnich, studentów po dojrzałą część społeczeństwa. Istotnym walorem podejmowanych działań jest promocja samego kierunku, popularyzacja cywilizacji śródziemnomorskiej, próba odbudowy pozycji języków klasycznych w świadomości społecznej oraz kreowanie nowego wizerunku *filologii klasycznej*.

Powyższej przedstawione zakresy współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym znajdują również bezpośrednie przełożenie na działalność naukową, jaką prowadzi Jednostka. Często są to efekty wspólnej pracy pracowników naukowo-dydaktycznych i studentów z różnymi podmiotami zewnętrznymi, które obejmują przede wszystkim wspólne, organizowane konferencje; wymianę naukową w postaci organizowanych wykładów; inicjatywy wydawnicze (seria naukowa „Biblioteka Renesansowa”); organizację kursów języków starożytnych; wsparcie inicjatyw naukowych i wydawniczych; organizacja objazdów naukowych studentów; realizowanych projektach. Współpraca ta opiera się o krajowe ośrodki naukowe (jak np. Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN, Polskiego Towarzystwa Filologicznego, Fundacji Babel, Komitetu Głównego Olimpiady Języka Łacińskiego, Istituto Italiano di Cultura w Warszawie, uniwersytetów) jak i liczne ośrodki zagraniczne (University College London,

Università Europea di Roma, Humboldt-Universität zu Berlin, Universität Leipzig, Universität Wien, Katholieke Universiteit Leuven, University of Reading).

Podjęta współpraca pozwala nie tylko na poznanie zakresu światowych badań, wymiany doświadczeń naukowo-dydaktycznych, co wpływa bezpośrednio na możliwość doskonalenia koncepcji i programu studiów Filologii klasycznej i studiów śródziemnomorskich prowadzonych w IFK UW.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka w swoich działaniach wyróżnia się przede wszystkim wielopłaszczyznową współpracą podjętą z interesariuszami zewnętrznymi, przedstawicielami ośrodków kultury i nauki zarówno w kraju, jak i w ośrodkach zagranicznych. Jest to wymierna współpraca, która znajduje bezpośrednie przełożenie na proces dydaktyczny, kształtowanie programu studiów i realizację zakładanych efektów kształcenia przypisanych do kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* w IFK UW.

Dobre praktyki

1. Na wyróżnienie zasługuje dobra praktyka Instytutu włączania studentów do współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym, przez co mają oni możliwość zdobywania doświadczenia naukowego i rozwijania kompetencji miękkich w naturalnym środowisku pracy np. umiejętności organizacyjnych, czy współpracy zespołowej.

Zalecenia

Brak

Kryterium 6. Umiejdzynarodowienie procesu kształcenia

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 6

Studenci korzystają z wymiany studenckiej w ramach programu Erasmus Plus. W mniejszym stopniu są zainteresowani mobilnością krajową w ramach programu MOST. Kadra i studenci ocenianego kierunku z racji jego specyfiki podtrzymuje i rozwija różnorodne związki międzynarodowe, szczególnie z Francją, Niemcami (2 ośrodki), i Włochami (2 ośrodki). Świadczą o tym międzynarodowe projekty, które są realizowane przez pracowników Instytutu. Kadra angażuje się w wymianę międzynarodową wykraczającą poza program Erasmus Plus. Warto tu dodać, że studenci korzystają z wyjazdów do wymienionych ośrodków, ale także do wszystkich innych ośrodków, z którymi Wydział ma podpisane umowy bilateralne. Odnotowano w ostatnim czasie znaczny wzrost zainteresowania wśród studentów programami wymiany. W opinii studentów jakość jednostek partnerskich w zakresie programów wymiany

należy oceniać bardzo wysoko i postrzegać jako atrakcyjną. Te opinie podziela także Zespół oceniający. Warto podkreślić pozytywną ich opinię na temat sposobów ich informowania o możliwości udziału w programach wymiany, a także jakości kierowanej do studentów oferty, okazywana pomoc w aplikowaniu o wyjazdy, czy informacje, jakie wymagania należy spełnić oraz jakie korzyści może im przynieść udział w programie wymiany międzynarodowej. W opinii ZO Jednostka przykłada wyjątkowo duże znaczenie i staranność z jaką podchodzi do włączenia studentów w proces umiędzynarodowienia. Niewątpliwie u podstaw tego sukcesu należy upatrywać dobre przygotowanie językowe, jakie zapewnia się studentom na dwóch pierwszych latach studiów licencjackich w zakresie łaciny i greki oraz wysoki poziom zajęć lektoratowych z języków nowożytnych obowiązkowo zakończonych certyfikatami na poziomie studiów I stopnia B2, a na poziomie studiów magisterskich B2+). Wyłącznie dla studentów analizowanego kierunku dedykowano odrębną grupę z języka włoskiego.

Nie bez znaczenia są tu też podejmowane działania samych studentów m.in. w ramach Koła Naukowego Filologów Klasycznych, którego członkowie organizują dysputy problemowe w języku łacińskim i greckim. Nie tylko to podnosi ich kompetencje językowe, ale przede wszystkim jest świadectwem bardzo dobrego przygotowania językowego w językach kierunkowych, do których należy łacina i greka. O równie wysokich kompetencjach językowych studentów kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* zaświadcza prowadzone zajęcia w języku angielskim w ramach przedmiotów opcjonalnych w Instytucie. Każdy student studiów II stopnia zobowiązany jest do zaliczenia przynajmniej jednego w ciągu roku przedmiotu z listy zajęć prowadzonych w języku angielskim. Istotny jest również fakt zachęcania studentów do studiowania literatury przedmiotu i źródeł w wymienianych tu językach. Dodatkowo licznie organizowane wykłady gościnne przedstawicieli znaczących, zagranicznych ośrodków naukowych i wybitnych filologów klasycznych, historyków z University College London, Università Europa di Roma, Katholieke Universiteit Leuven, Cambridge University, czy King's College London, z którymi współpracuje jednostka, bądź indywidualnie kadra Instytutu podkreślają skalę i zasięg procesu umiędzynarodowienia w procesie kształcenia na studiach I i II stopnia na kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* (wyczerpującą listę wykładów gościnnych przedstawiono do wglądu ZO).

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Należy wysoko ocenić warunki stworzone przez Jednostkę, które sprzyjają umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, na co się składa: znakomita oferta nauki języków obcych, międzynarodowa mobilność studentów i pracowników naukowych oraz współpraca z

zagranicznymi instytucjami akademickimi. Niezwykle ważny jest udział wykładowców w międzynarodowych konferencjach oraz kwerendach, także poza programem Erasmus Plus.

Dobre praktyki

1. Szczególnie warte docenienia jest zachęcanie studentów do aktywnego uczestniczenia w ofercie przedmiotów wykładanych po angielsku, przez nałożenie na nich obowiązku zaliczenia w każdym roku studiów II studiów co najmniej jednego przedmiotu z tej oferty.

Zalecenia

Brak

Kryterium 7. Infrastruktura wykorzystywana w procesie kształcenia

- 7.1. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa
- 7.2. Zasoby biblioteczne, informacyjne oraz edukacyjne
- 7.3. Rozwój i doskonalenie infrastruktury

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 7

7.1.

Jednostka ma do swej dyspozycji dwie duże sale wykładowe (ok. 45 miejsc). Dysponuje także 4 mniejszymi salami (od 12 do 25 osób). Wszystkie zajęcia odbywają się przy ul. Krakowskie Przedmieście 1. Fakt ten pozwala na ściśle prowadzenie zajęć w obrębie jednego budynku, co nie wymaga od osób uczestniczących w zajęciach przemieszczania się w trakcie zajęć. Trzy sale dydaktyczne mają system multimedialny, a wszystkie pozostałe dostępne sale - gniazda do laptopów i Internet bezprzewodowy. Wielkość sal jest więc całkowicie wystarczająca na potrzeby Instytutu w zakresie prowadzenia zajęć kierunkowych. W razie potrzeby Wydział dysponuje także przenośnym sprzętem audiowizualnym. Warte docenienia jest wprowadzenie zajęć *Warsztat informatyczny filologa, Cyfrowa edycja tekstów humanistycznych*, co znakomicie zbliża studentów do najnowszych osiągnięć edytorstwa cyfrowego.

Sale są przygotowane dla studentów niepełnosprawnych, posiadają oznaczenia w języku Braille'a, to jednak w budynku nie ma windy i osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi trzeba pomagać w pokonaniu dwóch pięter. Są to trudności, pozostające poza gestią Instytutu, problem został jednak zdiagnozowany wcześniej. Na sprawę montażu windy niewątpliwie wpływ ma fakt, iż obiekt wpisany jest do rejestru zabytków i podlega ochronie konserwatora zabytków. Sprawa windy ma zostać sfinalizowana ostatecznie w roku 2018.

System łączności mailowej pomiędzy kadrami a studentami również służy do komunikacji w razie nieobecności z powodu czasowej niedyspozycji lub niepełnosprawności studenta.

7.2.

Wydział dysponuje bardzo okazałym księgozbiorem, liczącym ponad 20 tys. woluminów, 15 zbiorów specjalnych oraz 250 woluminów czasopism. Studenci mają bezpłatny elektroniczny dostęp do niezwykle ważnych czasopism, oraz licencjonowanych baz danych z zakresu literatury i kultury klasycznej, jako użytkownicy przedmiotów związanych z kulturą antyczną. Zapewniono im także tradycyjny dostęp i możliwość wypożyczania wszystkich pozycji z księgozbioru. Zasoby są aktualne, mają również zasięg międzynarodowy, co jest istotne dla studentów ze względu na specyfikę ich studiów. Książki są systematycznie uzupełniane o najnowsze nabytki literatury wydań tekstów klasycznych oraz opracowań krytycznych. Te uzupełnienia są nierzadko związane z postulatami studentów zawartymi w corocznych ankietach oceniających zajęcia.

Księgozbiór w pełni zapewnia studentom dostęp do lektur obowiązkowych, związanych z ich programem studiów, a także tych zalecanych w sylabusach. Do dyspozycji studentów są stanowiska komputerowe, kserokopiarki, drukarki oraz skanery. Należy docenić wyraźne zaangażowanie i kompetencje personelu bibliotecznego. Instytutową bibliotekę chętnie odwiedzają studenci i pracownicy innych wydziałów i kierunków z uwagi na zgromadzony tam księgozbiór oraz panującą atmosferę.

7.3.

Studenci mają możliwość współudziału w rozwoju infrastruktury, poprzez proponowanie własnych rozwiązań w trakcie bezpośredniego kontaktu z władzami Wydziału, bądź przez samorząd studencki, pozostający z nimi w kontakcie. Instytut systematycznie przeznacza określony fundusz na potrzeby biblioteki, co pozwala na ciągłe uzupełnianie zbiorów zarówno tradycyjnych, jak i cyfrowych. Pełen dostęp do książek oraz do systemu informatycznego obsługującego bibliotekę cyfrowe przy wysokich kompetencjach personelu bibliotecznego zapewniają bardzo wysoki poziom korzystania z zasobów edukacyjnych Instytutu.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Infrastruktura kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* jest rozbudowana i trafia do potrzeb także studentów niepełnosprawnych. Obok ogólnie dostępnego sprzętu multimedialnego studenci mają do dyspozycji znakomity księgozbiór oraz innego rodzaju

zbiory związane z poznawaniem kultury antycznej Grecji i Rzymu. Księgozbiór kierunku jest tak bogaty i różnorodny, że przyciąga studentów i pracowników innych kierunków, np. prawa i historii. Ważnym elementem dostępu do publikacji związanej z dyscypliną, jest możliwość korzystania z elektronicznych baz danych. Ogólnie wykorzystanie infrastruktury w Jednostce jest prawidłowe i umożliwia realizację programu kształcenia oraz osiągnięcie przez studentów (także niepełnosprawnych) zakładanych efektów kształcenia, a kadrze umożliwia prowadzenie badań naukowych na najwyższym poziomie. Księgozbiór Instytutu jest niezwykle bogaty i gromadzony zgodnie z potrzebami zarówno pracowników naukowych jak i studentów. Jedni i drudzy mają znaczący wpływ na dobór pozycji książkowych i wyboru czasopism, co w efekcie daje zbiór bardzo bogaty, o bardzo szerokim spektrum i uwzględniający najnowsze nabytki. Także baza multimedialna w sposób zasadniczy wspomaga prace naukową i dydaktyczną, co szczególnie trzeba podkreślić w aspekcie dostępu do najlepszych baz cyfrowych gromadzących zasoby literatury i kultury antycznej.

Dobre praktyki

Brak

Zalecenia

1. Należy możliwie zwiększyć kontrolę nad wypożyczanymi książkami przez pracowników, aby umożliwić maksymalnie dostęp do książek dla wszystkich zainteresowanych.

Kryterium 8. Opieka nad studentami oraz wsparcie w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia

- 8.1. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągnięcia efektów kształcenia
- 8.2. Rozwój i doskonalenie systemu wspierania oraz motywowania studentów

Analiza stanu faktycznego i ocena spełnienia kryterium 8

8.1

System wsparcia studentów działa w Jednostce na wielu płaszczyznach. Jedną z nich jest wspieranie studentów w procesie kształcenia przez bezpośredni kontakt z wykładowcami w ramach dyżurów konsultacyjnych, jak i za pośrednictwem poczty elektronicznej. Dyżury odbywają się w stałych ustalonych godzinach i dobrze wpisują się plan zajęć studentów. Wsparcie dotyczy treści z zakresu merytorycznego, jak i spraw organizacyjnych. Również

system rozpatrywania próśb i zażaleń w opinii studentów oraz ocenie ZO PKA działa sprawnie. Niewielka stosunkowo liczba studentów kierunku *filologia klasyczna i studia śródziemnomorskie* pozwala na podejmowanie działań i rozwiązywanie problemów poza procedurami sformalizowanymi, stąd tylko niewielka liczba zgłaszanych przez studentów postulatów przekazywana jest władzom Instytutu za pośrednictwem samorządu studentów. Na szczególną uwagę zasługuje zwrócenie uwagi na silnie zindywidualizowany kontakt kadry ze studentami oraz niebywałą otwartość Jednostki na postulaty zgłaszane przez studentów np. odstąpiono od realizacji specjalności *Literatura i kultura renesansu* na rzecz specjalności *neolatynistycznej*,

W tych działaniach należy upatrywać m.in. głównych źródeł informacji Jednostki (obok ankietyzowania) na temat procesu kształcenia i sugestii dotyczących jego doskonalenia. Studentów w pełni satysfakcjonuje system kontaktów i przekazywania informacji zwrotnych, który w ich opinii działa bez zakłóceń i sprawnie.

Za mocną stroną ocenianego kierunku należy uznać wsparcie studentów we wchodzeniu na rynek pracy przez umożliwienie licznych kontaktów z otoczeniem społecznym min. przez realizację praktyk zawodowych, stałych kontaktów z absolwentami (prowadzą również zajęcia), którzy przybliżają im perspektywy dalszego rozwoju i pracy zawodowej, bądź umożliwiają dalsze zatrudnienie.

Za wsparcie w procesie kształcenia i rozwijanie pasji naukowych wśród studentów można uznać szereg działań, których współtwórcami są sami studenci np. cykliczne wydarzenie jak Dzień Filologii Klasycznej, organizowanie warsztatów popularyzujących kulturę starożytnej Grecji i Rzymu za pośrednictwem kuchni, czy śpiewu greckiego, wykłady popularyzujące kulturę, język i sztukę kręgu cywilizacji starożytnych. Działania te wykorzystywane są również do promocji Jednostki, jako potencjalnego miejsca w którym kandydaci mogliby podjąć studia. Władze Jednostki wspierają również merytorycznie i materialnie działalność Koła Naukowego Młodych Klasyków, służą pomocą i doświadczeniem w organizacji studenckich konferencji naukowych (Studenckie Konferencje Starożytnicze).

Inna płaszczyzną wspierania studentów są przyjęte ogólnouczelniane zasady, które szczegółowo omawia Regulamin Studiów Uniwersytetu Warszawskiego. Przewiduje on działania, jakie zobowiązana jest podjąć Jednostka w stosunku do studentów niepełnosprawnych. Jednostka w ocenie ZO wywiązuje się z wytyczonych w tym zakresie zadań prowadząc jednocześnie akcję informacyjną o możliwościach i zakresie wsparcia. Dodatkowo Jednostka podchodzi w sposób zindywidualizowany do potrzeb każdego

zgłaszającego się studenta z problemem, a Jednostka rozpatruje każdy taki przypadek (np. dla niedowidzącego studenta/-ki oznakowano alfabetem Braille'a wszystkie pomieszczenia w Instytucie ułatwiając samodzielne poruszanie się).

Dodatkowo studentom zapewnia się możliwość realizacji indywidualnej ścieżki kształcenia. Jednostka przygotowuje się również do wprowadzenia tutoringu dla najzdolniejszych studentów, w tym celu kadra Jednostki podjęła trud uczestniczenia w szkoleniach przygotowujących ich do świadomej roli tutora. Z całą pewnością pozwoli to na pogłębienie (już istniejącej) indywidualizacji procesu kształcenia.

Praktykowane są rozwiązania niestandardowe i niesformalizowane pomiędzy wykładowcami a studentami, na co pozwala nie tylko specyfika kierunku, ale przede wszystkim liczba studentów, dotyczy to np. ustalania terminów egzaminu, czy obecności na zajęciach. Występująca tu elastyczność z pewnością wpływa korzystnie na proces kształcenia.

Jakość obsługi administracyjnej w sprawach związanych z procesem dydaktycznym oraz udzielaniem pomocy materialnej nie budzi zastrzeżeń ZO.

Większość spraw studenckich obsługuje sekretariat Instytutu Filologii Klasycznej, a jedynie w wyjątkowych sytuacjach korzystają z dziekanatu Wydziału. Godziny otwarcia Sekretariatu są dogodne dla studentów i dostosowane do planu zajęć. Pozytywnie również należy ocenić system komunikacji za pośrednictwem poczty elektronicznej z pracownikami administracyjnymi Uczelni.

Tak funkcjonujący system opieki i wsparcia studentów w procesie kształcenia zarówno w sferze podejmowanych przez Jednostkę działań formalnych, jak i tych nieujętych w procedury można określić za kompleksowy i sprawnie działający. Jednostka w miarę swoich możliwości stara się rozwiązywać wszystkie pojawiające się potrzeby.

8.2

Jednym z kluczowych aspektów w zakresie monitorowania oraz wspierania i doskonalenia systemu opieki oraz kadry kształcącej studentów jest ankietyzacja zajęć dydaktycznych wykonywana po każdym semestrze studiów przez studentów. Ankiety są wypełniane anonimowo i dobrowolnie. Ankietyzacja, pomimo tego że wpisuje się w ogólnouczelniany system ankietyzacji, pozwala na swobodę wypowiedzi z pełnym uwzględnieniem specyfiki kierunku.

To co bardzo cenią sobie studenci to pełne informacje zwrotne jakie otrzymują na temat wyników ankietyzacji, dostrzegają zmiany jakie dokonują się pod ich wpływem. Warto jednak podkreślić, iż najbardziej skutecznymi rozwiązaniami w zakresie rozwoju i doskonalenia

systemu wsparcia są nieformalnie funkcjonujące mechanizmy w ramach Jednostki (jak np. prowadzone rozmowy indywidualnie lub z grupami studentów). Studenci wizytowanego kierunku potrafią wskazać przykłady zgłaszanych przez nich spraw do władz Jednostki. Ponadto mają świadomość, iż zgłaszane postulaty były i są przedmiotem analizy, posiadają również informacje zwrotne o stopniu ich wdrażania/rozwiązywania na poziomie Instytutu/Wydziału.

Wyczerpująco informowani są o stosowanych na uczelni formach wsparcia i opieki nad studentami za pośrednictwem strony internetowej Jednostki, portalów społecznościowych, gdzie Wydział aktywnie informuje o wszystkich swoich działaniach, a także w tradycyjny sposób, podczas spotkań z władzami Jednostki, czy poprzez prowadzone akcje informacyjne na wydziale/Instytucie (plakaty) oraz w sekretariacie instytutu. Informacje przekazywane są kompleksowo i dotyczą wszystkich interesujących ich aspektów, a także łatwo dostępne i uaktualniane. Należy podkreślić, iż studenci *filologii klasycznej i studiów śródziemnomorskich* wyrazili bardzo pozytywną opinię względem ich dostępu do informacji. Za pośrednictwem proces ankietyzacji prowadzona jest kompleksowa i wieloaspektowa ocena programu studiów (w tym dokonywana jest ocena technicznych i organizacyjnych warunków) kształcenia, jego realizacja, ocena poziomu i jakości współpracy z administracją obsługującą kierunek, która wspiera realizację procesu kształcenia.

Znaczące miejsce w procesie wspierania kształcenia i możliwości realizacji programów studiów i wynikających z tego efektów kształcenia zajmuje Biblioteka i jej zbiory. Jest ona miejscem dyskusji w czasie organizowanych tam spotkań tematycznych ze studentami oraz pracownikami uczelni. Ocena jakości realizacji zajęć pozwala pracownikom naukowo-dydaktycznym na doskonalenie własnego warsztatu dydaktycznego. Zakres i skala oceny w jakiej uczestniczą studenci kierunku zarówno w opinii ZO PKA, jak i samych studentów jest w pełni satysfakcjonująca.

Uzasadnienie, z uwzględnieniem mocnych i słabych stron

Jednostka realizuje wszystkie zadania związane z opieką i wsparciem studenta w jego procesie kształcenia w sposób odpowiedni. Działania mają charakter kompleksowy, uwzględniają zróżnicowane potrzeby różnych grup studentów. Specyfika prowadzonego kierunku studiów pozwala Jednostce wykorzystywać możliwości w zakresie wieloaspektowego wspierania studentów. Jednostka wizytowanego kierunku bardzo szybko identyfikuje wyzwania, czego przykładem jest sygnalizowane już wprowadzenie udogodnień w zakresie infrastruktury dla

osoby niedowidzącej i opatrzenie napisami sal alfabetem Braille'a. Studenci wizytowanego kierunku doceniają wysoką jakość pracy kadry dydaktycznej, co jest dla nich niezwykle istotne. Relacja mistrz - uczeń jest dla studentów bardzo ważna, ukazując ją jako podstawę do skutecznego osiągnięcia efektów kształcenia. Innym ważnym dla studentów aspektem wsparcia jest możliwość nauki, a także spotkań w Bibliotece Instytutu, która jest dobrze wyposażona, ale też pozwala na spotkania, gdzie toczą się dyskusje i wymienia się poglądy pomiędzy studentami oraz prowadzi się dysputy pomiędzy studentami a pracownikami Instytutu.

Dobre praktyki:

1. Niewątpliwie za dobrą i rzadko spotykaną praktykę na polskich uczelniach należy uznać dostosowywania infrastruktury do indywidualnych potrzeb studentów z niepełnosprawnościami.

Zalecenia

Brak

8. Ocena dostosowania się jednostki do zaleceń z ostatniej oceny PKA, w odniesieniu do wyników bieżącej oceny

Nie dotyczy.

